

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

CZU: 378(569.4)(=411.21)(043.2)

JARJOURA BASMA

**INFLUENȚA CONTEXTULUI PSIHOSOCIAL ȘI PEDAGOGIC
ASUPRA MOTIVAȚIEI ÎNVĂȚĂRII LA STUDENȚII ARABI,
VIITOARE CADRE DIDACTICE, ÎN COLEGIILE ARABE ȘI
MIXTE DIN ISRAEL**

SPECIALITATEA 533.01- PEDAGOGIE UNIVERSITARĂ

Autoreferatul tezei de doctor în științe pedagogice

CHIȘINAU, 2016

**Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului Științe ale Educației,
Universitatea de Stat din Moldova**

Coordonator științific:

Șevciuc Maia, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar

Referenți oficiali:

1. **Andrițchi Viorica**, doctor habilitat în științe pedagogice, conferențiar universitar
2. **Bazeli Laura**, doctor în științe pedagogice (Israel)

Componența Consiliului Științific Specializat:

1. **Guțu Vladimir**, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar - **președinte**
2. **Bîrnaz Nina**, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar – **secretar științific**
3. **Dandara Otilia**, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar
4. **Bolboceanu Aglaida**, doctor habilitat în științe psihologice, profesor universitar
5. **Siliștraru Nicolae**, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar
6. **Duhlicher Olga**, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar

Susținerea tezei va avea loc la 19 mai, ora 15.00, sala 28/bl.I în ședința Consiliului Științific Specializat D 30.533.01-04 din cadrul Universității de Stat din Moldova, str. M.Kogălniceanu, 65, Chisinau, MD 2009.

Teza de doctor și autoreferatul tezei pot fi consultate la biblioteca Universității de Stat din Moldova și pe pagina WEB a C.N.N.A. (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la data de 14 aprilie, 2016

Secretarul Consiliului Științific Specializat

Bîrnaz Nina, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar

Coordonator științific,

Șevciuc Maia, doctor în științe pedagogice conferențiar universitar,

Autor

Jarjoura Basma

REPRELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. În ultimii ani, a crescut interesul comunității științifice pentru dezvoltarea motivației învățării la studenți, care este una din condițiile primordiale de asigurare a succesului de integrare profesională a acestora. Cercetările recente în domeniu relevă că motivația afectează atitudinea studenților, abilitatea lor de a face față cerințelor formării profesionale [28]. Interesul sporit pentru acest aspect științific a determinat realizarea mai multor cercetări care au avut drept scop ilucidarea diferitor teorii ale motivației, a componentelor acesteia, pentru a consolida investigarea acestui concept și, în consecință, pentru a face posibilă dezvoltarea motivației, în general [70; 78].

Motivația pentru învățare a studenților, care își realizează studiile în colegii, este o problemă actuală la toate nivelurile învățământului postsecundar. Managerii instituțiilor de învățământ și cadrele didactice din colegiile private și publice scot în evidență problema lipsei motivației învățării la studenți [69, p. 731], caracterizată prin lipsa interesului pentru studii, lipsa curiozității pentru conținuturile predate și importanța redusă pe care aceștia o acordă notelor și nu procesului de învățare în sine. De asemenea, studenților le lipsește asiduitatea, învățarea sistematică, competența de a-și planifica eficient învățarea și dezinteresul pentru a obține un randament mai înalt. Întârzierile, absențele de la ore și plictiseala, insatisfacția și notele mici, lipsa persistenței reflectă, de fapt, lipsa motivației pentru învățare [28, p.75; 69, p. 731-732]. Această situație poate genera consecințe multiple în pregătirea profesională, în general, și afectează calitatea pregătirii specialiștilor pentru sistemul educațional, în special.

Activitatea în calitate de cadru didactic și supervisor didactic în cadrul Departamentelor de Educație Specială în Colegii Arabe și mixte (Evreiești) din Israel, interacțiunea strânsă cu studenții, viitoare cadre didactice, care își fac studiile în aceste instituții, ne-a permis să identificăm necesitatea evidentă de a explora impactul contextului psihosocial și pedagogic al învățării asupra motivației învățării la studenții arabi, viitoare cadre didactice.

În acest context, menționăm că majoritatea studenților arabi își încep studiile în instituțiile de învățământul superior la vârsta de 18 ani, imediat după absolvirea liceului. Ei sunt mai mici (ca vârstă), comparativ cu studenții evrei, care au mai multă experiență, sînt mult mai încrezuți în sine, în special după efectuarea serviciului militar. Majoritatea studenților arabi se confruntă cu dificultăți în plan psiho-social în momentul cînd pleacă dintr-un sat sau oraș, unde locuiesc doar arabi și trebuie să se adapteze la un mediu nou (eterogen).

De obicei, studenții arabi sunt mai puțin informați despre faptul unde ar putea beneficia de consultații sau suport. Unii dintre ei, fiind neîncrezuți în sine, întâmpină dificultăți în alegerea unui anumit colegiu și department, producîndu-se astfel transferuri frecvente de la o specialitate la alta, mărindu-se perioada de studii și, în acest mod, crescînd probabilitatea de abandon academic [61]. În primul an de studii, acești studenți se confruntă cu dificultăți de adaptare academică (este foarte dificil pentru ei să se orienteze în campusul universitar), sunt depresivi și deseori trăiesc emoții de neliniște. În plus la aceasta, ei au dificultăți de a lua decizii de sine stătător și deseori solicită ajutor și sprijin [67; 84]. Mai mult ca atît, majoritatea studenților arabi la debutul carierei didactice, în situația în care apare oportunitatea de angajare, încep să activeze în școlile arabe (datorită excesului de absolvenți arabi care finalizează studiile în domeniul educației, posibilitățile de angajare sînt reduse).

În primul an de activitate în calitate de cadru didactic, absolvenții întâmpină dificultăți din cauza blocajelor, problemelor care vizează specificul organizațional și educațional din cadrul școlilor arabe. În contextul realității dificile și complexe specifice școlilor arabe, profesorii tineri încearcă să se autoafirme în sistemul educațional, devenind deseori frustrați, neajutorați și chiar dezamăgiți.

Alegerea profesiei de cadru didactic de către arabii din Israel este, practic, unica oportunitate de angajare în câmpul muncii. În situația în care aceasta mai este însoțită și de prezența emoțiilor negative descrise mai sus, putem vorbi de repercusiuni majore asupra performanței didactice a angajaților din sistemul educațional [25; 59].

Descrierea situației în domeniu și identificarea problemelor de cercetare. Societatea arabă-israeliană cuprinde aproximativ 20% din populația Israelului [91]. Arabii sunt o minoritate băștinașă în Israel. Această minoritate include musulmani, creștini și druzi. Studenții arabi constituie aproximativ 25% din totalul studenților ce își fac studiile în domeniul educațional din toate instituțiile de învățământ din Israel și ocupă aproximativ 30% din totalul studenților care învață în colegiile pedagogice. În pofida faptului că există un interes sporit referitor la evaluarea instituțiilor educative cu profil pedagogic din Israel, performanța studenților arabi, viitoare cadre didactice, rămâne a fi puțin studiată și cercetată, comparativ cu situația studenților evrei [26].

La etapa actuală, în literatura de specialitate din Israel, tematica formării inițiale a studenților arabi, viitoare cadre didactice, este puțin reflectată. În contextul formării inițiale a viitoarelor cadre didactice arabe, cercetările științifice evidențiază doar câteva probleme, cum ar fi atitudinile și așteptările studenților arabi, relațiile dintre studenții arabi și evrei, în contextul educației multiculturale, provocările în învățământul superior, motivația în alegerea unei profesii didactice, performanța academică și dificultățile tinerilor profesori [e.g. 27; 38; 48; 50; 51; 57; 59; 66; 79; 83; 84; 85]. Foarte puține cercetări s-au focusat pe abordarea motivației învățării. De exemplu, Peleg & Raslan [67] au cercetat evaluarea formării inițiale a cadrelor didactice minoritare în cadrul unui colegiu mixt; Saada [75] a studiat învățarea autoreglată și autoeficacitatea didactică a studenților ce își fac studiile în colegiile pedagogice arabe. Mai târziu, Saada [76] a cercetat relația dintre stima de sine și orientarea motivațională a adolescenților arabi din Israel; Totri [84] a studiat nevoile studenților arabi, viitoare cadre didactice din colegiile pedagogice și gradul lor de integrare în colegiile mixte; Boimel și alții [41] au cercetat interacțiunea dintre studenții arabi și evrei în activitatea de învățare, și anume - "ce învață studenții arabi și evrei, unii de la alții?". Respectiv, majoritatea investigațiilor s-au concentrat pe probleme de ordin educațional, cultural și politic existente în cadrul colegiilor și acțiunea acestora în domeniul educațional, și mai puțin pe efectele acestor condiții asupra motivației învățării la studenți. Din cercetările realizate pînă în prezent, unica publicată în Israel, care a evidențiat direct motivația învățării la studenții arabi, viitoare cadre didactice, a fost realizată de Agbaria [28]. Agbaria a examinat corelația dintre autoeficacitate și gradul de participare în alegerea profesiei de cadru didactic ca predictor ai motivației învățării. Însă cercetarea a fost realizată într-un colegiu arab și a implicat doar studentele musulmane arabe. Mai mult ca atât, studiile realizate s-au focusat pe problema motivației și au avut drept grup de referință studenții arabi ca grup omogen, și nu au făcut o diferențiere între studenții arabi care învață în colegii arabe și mixte.

În cadrul cercetării noastre, ne-am propus să abordăm probleme cărora nu li s-a acordat atenție pînă în prezent, în pofida faptului că minoritatea arabă din Israel este una distinctă, unică din punct de vedere al caracteristicilor etnice și culturale. De asemenea, această cercetare este orientată spre relevarea specificului motivației învățării la studenții arabi, viitoare cadre didactice, elucidarea din punct de vedere psihosocial și pedagogic, a acțiunii de învățare în colegiile arabe și mixte din perspectiva studenților arabi, viitoare cadre didactice.

Dacă pînă nu demult a existat doar un singur colegiu pedagogic pentru studenții arabi, în prezent, tot mai mulți studenți arabi se orientează spre colegiile evreiești [27; 67, p.117]. Această preferință a studenților arabi de a studia în colegiile evreiești poate fi explicată din două perspective:

- 1) Prima se referă la faptul că colegiile evreiești propun studenților arabi să studieze în limba maternă după programe special elaborate pentru ei.

Astfel, colegiile evreiești oferă studenților șansa de a-și face studiile în două limbi: în ebraică, după programele propuse pentru studenții evrei și arabă, în cadrul programelor special elaborate pentru studenții arabi (unde învață doar studenții arabi). Această caracteristică specifică, promovată în colegiile evreiești, condiționează creșterea competiției de formare profesională inițială a cadrelor didactice prin valorificarea posibilităților noi, special create pentru studenții arabi, care solicită realizarea studiilor doar în limba arabă. În acest context s-a pus accent pe formarea inițială a profesorilor arabi în colegiile evreiești, care, în conformitate cu cerințele Ministerului Educației, vor activa în instituțiile de învățământ preuniversitar destinate educației/formării elevilor din comunitatea arabă, în special beduinii și druzii. Astfel, oportunitatea de angajare în câmpul muncii a sporit atractivitatea realizării studiilor în colegiile evreiești. În afară de aceste posibilități special create pentru studenții arabi, mai există și alte motive care determină alegerea colegiului, cum ar fi proximitatea geografică sau motivele de ordin cultural.

2) A doua perspectivă se referă la interesul colegiilor evreiești de a echilibra numărul de studenți care optează pentru cariera didactică, care este în declin (mai ales în rândul studenților evrei) [27].

Studenții arabi care absolvesc colegiile mixte predau în școli arabe, în care, în mod independent, trebuie să traducă și să adapteze conținuturile de învățare promovate de Ministerul Educației, [67, p. 108]. În cadrul procesului de formare inițială a profesorilor arabi, în colegii arabe și mixte, apare necesitatea de a spori efortul pentru asigurarea viitorului cadru didactic arab cu instrumentariul necesar, pentru a face față realității complexe ce derivă din unicitatea culturală și națională. Această realitate este simțită de aproximativ o jumătate de million de studenți arabi ce trăiesc într-o societate marcată de schimbări continue, care uneori au și un caracter dramatic.

Ca și în alte domenii ale vieții sociale din Israel, în educație, în procesul de formare a cadrelor didactice, cercetătorii științifici și managerii educaționali arabi sunt excluși sistematic din procesul de elaborare de politici educaționale și de luare de decizii [26]. Studenții arabi din colegiile arabe și mixte, trec printr-un proces diferit de socializare din punct de vedere academic, pedagogic, psihosocial și lingvistic. Prin urmare, se atestă o necesitate evidentă de a elucida impactul dimensiunilor contextului de învățare asupra motivației învățării la studenții arabi [60; 62]. În ambele tipuri de colegii incluse în cercetare, situația cu referire la motivația învățării, în general, și a celei autonome, în particular, este similară cu cele descrise în studiile anterioare [28, p.75; 69, p. 731-732].

Abordarea problemei propuse pentru cercetare a determinat necesitatea studierii unui larg spectru științific în domeniu. Un interes deosebit în cadrul cercetării noastre prezintă pozițiile cercetătorilor din Republica Moldova. Fenomenul formării profesionale și a competențelor promovate în învățământul superior a devenit obiectul multiplelor cercetări. În acest context, menționăm caracterul inovator al cercetărilor în domeniul formării profesionale a cadrelor didactice realizate de V. Andrișchi [1; 2], A. Bolboceanu [3], T. Callo [4; 5], M. Cojocaru-Borozaan [6], O. Dandara [7], O. Duhlicher [8], Vl. Guțu [9; 10; 11; 12], Vl. Pâslaru [13], N. Silistraru [15], M. Șevciuc [17; 18; 20]. Formarea personalității prin acțiuni educative centrate pe dezvoltarea motivației învățării este elucidată de L. Bazeli [21], L. Poștan [14], E. Staricov [16], M. Șevciuc [19].

În același timp, atât cercetările în domeniu, cât și practica educațională, confirmă faptul că anumite aspecte ale problemei rămân încă puțin cercetate. Reieșind din specificul învățământului și din experiența pregătirii inițiale a viitorilor specialiști în domeniul educațional din Israel, din insuficiența abordării formării motivației învățării la studenții arabi, formulăm **problema cercetării**: stabilirea influenței contextului psihosocial și pedagogic asupra dezvoltării motivației învățării la studenții arabi în vederea asigurării calității formării inițiale a cadrelor didactice.

Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretică și metodologică a influenței contextului psihosocial și pedagogic asupra motivației învățării la studenții arabi, viitoare cadre didactice.

Obiectivele cercetării:

1. Analiza cadrului teoretic al dezvoltării motivației învățării;
2. Analiza dimensiunii conceptuale a contextului de învățare la studenții arabi, viitoare cadre didactice;
3. Identificarea nivelului inițial al dezvoltării motivației învățării (autonome și controlate) la studenții arabi din colegiile arabe și mixte;
4. Determinarea relației dintre contextul de învățare și motivația învățării la studenții arabi;
5. Elaborarea și validarea experimentală a Programului de dezvoltare a motivației învățării la studenții arabi, viitoare cadre didactice pentru învățământul special.

Analiza calitativă a factorilor asociați contextului de învățare (care au influențat motivația învățării studenților și care au încurajat sau nu alegerea tipului de colegiu) va completa concluziile elaborate în urma analizei cantitative a obiectivelor enunțate.

Metodologia cercetării științifice include: *metode teoretice:* documentarea științifică, analiza comparativă, generalizarea, sistematizarea; *metode empirice:* chestionarea, focus-grup, experimentul pedagogic; *metode statistico-matematice* de prelucrare a datelor.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării este obiectivată de actualizarea conceptelor de motivație și motivație a învățării; fundamentarea teoretică a particularităților motivației autonome și controlate, în funcție de contextul psihosocial și pedagogic al învățării studenților arabi din colegii arabe și mixte; elaborarea Programului de intervenție de dezvoltare a motivației autonome de învățare la studenții arabi.

Problema științifică importantă soluționată în domeniu constă în fundamentarea reperelor teoretice și metodologice de formare a motivației învățării la studenții arabi prin valorificarea contextului psihosocial și pedagogic, care au contribuit la eficientizarea pregătirii profesionale inițiale a studenților arabi în domeniul educațional.

Semnificația teoretică a cercetării constă în fundamentarea teoretică a contextului de învățare în formarea profesională inițială a studenților arabi din Israel, cu accent pe dimensiunea psihosocială și pedagogică susținută de:

- abordarea motivației învățării a studenților arabi din Israel din diferite medii educaționale (colegii arabe și mixte), ca dimensiune a eficienței formării profesionale inițiale;
- valorificarea teoriei auto-determinării în formarea profesională a studenților arabi din Israel în funcție de contextul psihosocial și pedagogic al învățării;
- analiza motivației autonome și controlate prin prisma celui ce învață. Adicional, extinderea cunoștințelor pentru amplificarea nivelului de conștientizare a influenței contextului de învățare asupra satisfacerii nevoilor psihologice și creșterii motivației studenților arabi, viitoare cadre didactice. Programul de intervenție destinat dezvoltării abilităților de exprimare, percepției și experiențelor studenților arabi, viitoare cadre didactice, are o contribuție importantă în dezvoltarea motivației învățării.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în implementarea experimentală a Programului de intervenție axat pe dezvoltarea motivației autonome de învățare a studenților arabi din Israel; conturarea, în baza Programului elaborat, cu accent pe dimensiunea psihosocială și pedagogică a învățării, a traseului educațional și de formare profesională inițială a studenților arabi, ca o comunitate minoritară din Israel. Programul elaborat poate servi drept model pentru alte programe de intervenție, în vederea dezvoltării motivației învățării la studenți, în general, și la studenții arabi, în particular.

Plusvaloarea acestei cercetări rezidă în contribuția teoretică și praxiologică în extinderea cunoașterii impactului contextului psihosocial și pedagogic al învățării asupra dezvoltării motivației învățării la studenții arabi, viitoare cadre didactice.

Cadrul conceptual, pe care s-a bazat cercetarea, constă în valorificarea teoriei autodeterminării (TAD) [42]. Opțiunea noastră pentru teoria autodeterminării (TAD) ca reper în

explorarea motivației studenților, a fost întemeiată pe faptul că aceasta integrează atât nevoile indivizilor, cât și constructele sociocognitive în explicarea motivației învățării [68]. Prin urmare, cercetarea noastră se axează pe studierea motivației studenților prin prisma TAD, contribuind, astfel, la completarea cadrului teoretic referitor la motivația învățării. Respectiv, prin intermediul acestui studiu, completăm literatura de specialitate cu aspecte ale efectelor autonomiei, relaționării și competenței asupra motivației învățării la studenții arabi din colegii. Astfel, motivul înțierii acestei cercetări reprezintă o simbioză a preocupărilor pedagogice și a intereselor academice.

Prin urmare, importanța acestei cercetări rezidă în:

1. Majoritatea studiilor precedente, care au avut drept obiect de cercetare motivația, s-au focusat mai mult pe elevi. Cercetarea noastră scoate în evidență influența valorificării conceptelor TAD (autonomia, relaționarea și competența) asupra motivației învățării a studenților din colegii;
2. Puține cercetări reflectă motivația populației arabe atât la treapta preuniversitară, cât și la cea universitară. Studenții arabi din Israel se confruntă cu un șir întreg de dificultăți de ordin educațional, social, politic, cultural și lingvistic, fapt care face studierea acestei dimensiuni de o importanță majoră;
3. Puține cercetări au explorat motivația învățării la studenții arabi din perspectiva TAD. Este esențial de a aplica TAD în contexte și societăți colectiviste cum este societatea arabă, examinând relevanța nevoii pentru autonomie, relaționare și competență a viitoarelor cadre didactice arabe;
4. Cercetarea realizată de noi ia în considerație contextul psihosocial și pedagogic al învățării, care afectează minoritatea băștinașă specifică și efectele acestuia asupra motivației studenților. Minoritatea arabă se diferențiază prin specificul său cultural, socio-demografic și socio-economic față de societatea evreiască, astfel, concluziile studiilor realizate anterior pe populația evreiască nu pot fi atribuite populației arabe, în general, și studenților arabi, viitoare cadre didactice, în particular, dat fiind faptul că unii dintre studenții arabi își fac studiile în colegii arabe, iar alții în colegii mixte;
5. Cercetarea realizată ne-a permis să formulăm recomandări celor implicați în formarea profesională inițială a cadrelor didactice pentru a îmbunătăți exercitarea rolului de viitor cadru didactic;
6. Rezultatele cercetării oferă explicații și clarități referitor la fenomenul studiat, recomandări pentru managerii educaționali, profesori și celor implicați în elaborarea de politici educaționale, precum sugestii practice pentru specialiștii din instituțiile cu profil pedagogic;
7. Rezultatele cercetării au relevat realitatea complexă existentă în Israel și unicitatea contextului psihosocial și pedagogic al învățării în cadrul colegiilor pedagogice unde își fac studiile viitoarele cadre didactice arabe;
8. Studiul realizat contribuie la înțelegerea cadrului învățării în Departamentele de Educație Specială, făcând posibile schimbări pentru îmbunătățirea/perfecționarea acestuia.

Rezultate științifice principale înaintate spre susținere:

1. Există diferență semnificativă dintre cele două tipuri de colegii (colegii arabe și colegii mixte). Mediile variabilelor predictor și efect au fost mai înalte în colegiile arabe. Studenții din colegiile arabe au avut nivelul mai înalt al motivației (cantitate) și nivelul mai înalt al ambelor tipuri de motivație: autonomă și controlată. Mediile variabilelor predictor (evaluarea programului, atitudinea față de predare, fluența hibro, alegerea tipului de colegiu și Departamentului de Educație Specială (TCDES), suportul autonomiei, competența, relaționarea) și variabilelor efect (motivația controlată și autonomă) sunt foarte apropiate.
2. Studenții arabi, viitoare cadre didactice, care își fac studiile în colegiile mixte, se confruntă cu mai multe dificultăți de ordin psihosocial și le este caracteristic un nivel al autonomiei mai redus. Rezultatele obținute în urma realizării focus-grupului au relevat că studenții din colegii mixte manifestă un nivel mai înalt de stres, decât semenii lor din colegii arabe și au

confirmat prezența unui grad mai redus al autonomiei. Rezultatele analizei cantitative au scos în evidență nivelul de stres manifestat de studenți din ambele tipuri de colegii, dar cu consecințe majore asupra motivației învățării a studenților din colegiile mixte. În general, rezultatele analizei calitative au evidențiat aceleași alegeri, așteptări, nivel de stres, provocări și nevoia de suport în ambele contexte de învățare. Totodată, nevoia de suport a fost mai înaltă în rândul studenților ce își fac studiile în colegiile mixte. Explicăm acest fapt prin existența unor medii mai mari ale variabilelor predictor și efect în rândul acestei categorii de subiecți. Nevoia evidentă de suport s-a evidențiat și în cadrul interviurilor de grup. Satisfacerea acestora și asigurarea competenței și relaționării, în conformitate cu TAD, contribuie la creșterea sentimentului de bunăstare și a motivației autonome a studenților arabi.

3. Cercetarea realizată a confirmat că Programul de intervenție axat pe valorificarea contextului psihosocial și pedagogic al învățării, elaborat și validat experimental, determină creșterea motivației autonome a învățării la studenți. Programul de intervenție poate fi adaptat/reconceptualizat în dependență de mediul psihosocial și pedagogic al fiecărui colegiu, facultăți, de particularitățile individuale a participanților, formatorilor și cadrelor didactice. Programul de intervenție elaborat și-a demonstrat eficiența în dezvoltarea motivației autonome la studenții din domeniul Educației Speciale și poate fi aplicat și în alte domenii de formare profesională inițială.

Implementarea rezultatelor cercetării s-a realizat în baza cercetării experimentale; prin comunicări la conferințe științifice internaționale, publicațiilor științifice, a activităților practice cu studenții, viitoare cadre didactice.

Aprobarea rezultatelor științifice. Tezele fundamentale ale cercetării și concluziile formulate în procesul ei sînt reflectate în articole științifice și comunicări susținute în cadrul conferințelor științifice internaționale: Conferința științifică internațională „*Învățămîntul postmodern: eficiență și funcționalitate*”, 15 noiembrie, 2013, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău; Conferința științifică internațională „*Învățămîntul superior și piața muncii: conexiuni și perspective*”, 21 noiembrie, 2014, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău; ATINER'S Conference Paper Series, Atena, 2015, Grecia.

Publicații la tema tezei. La tema tezei au fost elaborate și publicate 9 articole științifice și articole în cadrul materialelor conferințelor internaționale, 2 articole au fost publicate în cadrul conferințelor internaționale organizate în Republica Moldova, 1 articol la conferința internațională din Grecia și 2 comunicări prezentate la conferințele internaționale organizate în Israel.

Volumul și structura tezei: Teza conține adnotări (în limbile engleză, română și rusă), introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie – 221 titluri, 6 anexe, 175 pagini text de bază, 22 figuri, 26 tabele. Conținutul de bază al tezei a fost valorificat în 6 publicații științifice și în cadrul a 3 conferințe științifice.

Cuvinte-cheie: motivația învățării, motivație autonomă, motivație controlată, teoria autodeterminării (TAD), viitoare cadre didactice, colegii arabe, colegii mixte.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este prezentată relevanța și importanța problemei abordate. Prin formularea scopului și obiectivelor cercetării sunt determinate dimensiunile cercetării și deschiderile pentru investigarea anumitor aspecte ale procesului de dezvoltare a motivației învățării la studenții arabi, viitoare cadre didactice. În contextul finalităților, este elucidată inovația științifică, valoarea teoretică și practică a cercetării, iar la nivel conceptual sînt formulate rezultatele științifice principale înaintate spre susținere.

Capitolul 1, Cadrul analitic al abordării contextului învățării la studenții arabi din perspectiva psihosocială și pedagogică, conține definirea dimensiunii conceptuale a contextului învățării în științele educației și descrierea dimensiunii psihosociale și pedagogice a contextului de

învățare specific viitoarelor cadre didactice arabe. Este elucidat statutul studentului arab în Israel, caracteristicile culturale ale acestuia și descris specificul educației în cadrul colegiilor pedagogice arabe și mixte (evreiești).

Colegiile pedagogice exercită o influență majoră asupra identității personale și profesionale a cadrului didactic, avînd un rol important în integrarea eficientă a acestuia în mediul educațional [55]. Managerii instituțiilor de învățămînt superior în domeniul educațional sînt interesați de formarea inițială eficientă a viitoarelor cadre didactice pentru a asigura formarea unei generații de profesori capabili să facă față solicitărilor sistemului educațional și nevoilor elevilor [90]. În acest context, cercetarea realizată se focusează pe viitoarele cadre didactice arabe ce își fac studiile în cadrul Departamentului de Educație Specială în două tipuri de colegii: colegii mixte (evreiești) și colegii arabe.

Societatea israeliană este multiculturală [77; 33], este o țară divizată pe mai multe dimensiuni: naționalitate, etnie, religie etc. Palestinienii sunt o minoritate băștinașă în Israel. Guvernul Israelian a tratat minoritatea palestiniană ca pe una culturală și nu națională [34]. Termenul *evreiesc* utilizat pentru a defini acest grup este de "arabi israelieni", astfel, negîndu-se apartenența națională a palestinienilor [40].

Minoritatea arabă din Israel se diferențiază de majoritatea evreiască prin religie, limbă, cultură, istorie, naționalitate, teritorii de rezidență și modul de viață. Arabii din Israel și-au menținut limba și cultura, deoarece în proporție de 90% locuiesc în sate și orașe separate de evrei. Cei care locuiesc în orașe mixte, sunt localizați, de obicei în regiuni separate [58]. Societatea arabă este una de tip colectiv, tradițională, patriarhală și autoritară [52; 53]. Bărbații sunt sursa cea mai importantă de autoritate în familie, aparținîndu-le puterea de decizie [32].

În anul 1950, arabii erau o societate tradițională și, în mare parte, analfabetă. În prezent, mai persistă un gol considerabil dintre arabi și evrei la capitolul stratificare socială. În acest context, opțiunile arabilor sunt mai limitate, comparativ cu cele oferite evreilor, din cauza securității naționale, astfel, discriminarea etnică constituind o problemă majoră în Israel [39; 49]. Totuși, în cadrul societății arabe din Israel, educația devine o valoare în urma exodului palestinian din 1948 - Nakba [29]. Minoritățile au acordat o mare importanță învățămîntului superior, pentru a avea mai multe șanse de angajare în câmpul muncii și de a nu mai fi marginalizați. Piața muncii, aparținînd majorității, nu prea oferă șanse membrilor minorității, fapt care condiționează un efort în plus a acestora pentru a obține oportunități egale cu majoritatea [29; 30]. Mai mult ca atît, studenții din cadrul minorității populației înfruntă mai multe dificultăți la treapta învățămîntului superior, comparativ cu studenții din cadrul majorității și, respectiv, performanțele academice ale acestora sunt mai reduse [87]. Studenții arabi se confruntă cu mai multe provocări în perioada admiterii la universitate. În rezultat ei suportă mai multe dificultăți de ordin psihosocial și pedagogic în comparație cu studenții evrei [88].

În Israel există două sisteme educaționale distincte: școlile evreiești și cele arabe. Această divizare poate fi explicată din mai multe perspective, însă cel mai important este concentrarea cu preponderență a cetățenilor arabi în teritoriile arabe, unde acestea au acces la educație într-un mediu adecvat modului lor de viață, permițîndu-le menținerea tradițiilor culturale, religioase și lingvistice [31]. Spre deosebire de învățămîntul preuniversitar, învățămîntul superior nu este divizat – evreii și arabii stau alături în sălile de curs, primii fiind în majoritate [67].

Chiar dacă minoritatea arabă este recunoscută ca minoritate etnică în Israel, aceasta nu se bucură de o autonomie culturală și lingvistică [23]. Multe articole științifice au abordat problema educației arabe în Israel. S-a demonstrat că sistemul educațional nu își îndeplinește rolul propus. Consecințele conturează realitatea ineficienței exprimate la fiecare sfîrșit de an școlar, în rezultatele învățării ierarhizate pe note și calificative. Implicațiile eșecurilor în cadrul populației arab palestinene, comparativ cu majoritatea evreilor din țară, pot fi explicate prin politica culturală practică la nivel organizațional și statutului lor socio-economic considerat inferior [22].

Abu Asbeh [22] susține că un procent înalt de arabi aleg să meargă la colegiile cu profil pedagogic, din cauza oportunităților limitate de angajare. Datorită faptului că oportunitățile de angajare în câmpul muncii sunt foarte limitate, foarte mulți tineri arabi aleg colegiile cu profil pedagogic [22]. Astfel, studenții arabi percep domeniul educațional ca pe o opțiune implicită [48; 51]. Mai mult ca atât, în societatea arabă fenomenul “feminizării domeniului educațional” este evident [31]. Societatea arabă încă mai este caracterizată ca fiind una tradițională și patriarhală, astfel, preferabil este ca profesia de cadru didactic să fie realizată de către femeile arabe, din considerentul că le permite să reconcilieze activitatea casnică cu cea profesională.

În consecință, în formarea profesională inițială studenții arabi întâmpină mai multe dificultăți, comparativ cu studenții evrei. În afară de aceasta, studenții arabi mai au dificultăți lingvistice. Limba lor maternă este araba vorbită în diferite dialecte. În cadrul sistemului de învățământ, li se solicită să studieze araba literară, de rînd cu limba ebraică și engleză. Așadar, studenții arabi învață 4 limbi. De asemenea, aceștia sunt într-un număr mai redus și mai mici (ca vîrstă). În colegiile evreiești studenții arabi trebuie să se adapteze la noul mediu de învățare, într-un cadru cultural și social diferit de-al lor. La nivel educațional, studenții arabi se confruntă și cu bariere lingvistice, în timp ce se adaptează la diferențele dintre metodele didactice utilizate în sistemul educațional arab și colegiile evreiești. Studenții arabi în colegiile evreiești se confruntă și cu multe diferențe culturale; întâlnirea cu “ceilalți” și descoperirea noilor cerințe academice, confruntarea cu însușirea limbii ebraice și a celei engleze (în care, de fapt, își realizează studiile). Aceste dificultăți sunt destul de traumatizante, în special, în primul an de studii [79].

Agbaria [27] a accentuat importanța recunoașterii individualității culturale și naționale a studenților arabi ca minoritate băștinașă în Israel. El a evidențiat necesitatea valorificării acestei individualități în cadrul procesului de formare inițială a cadrelor didactice și, de asemenea, necesitatea de un parteneriat autentic în procesul de luare a deciziilor: de exemplu, societatea arabă va fi integrată treptat în luarea de decizii și proiectare de politici referitor la supervizarea formării inițiale a cadrelor didactice în Israel. Agbaria [27] a susținut ideia necesității unei politici distincte în formarea inițială a cadrelor didactice arabe, care va promova soluții la nevoile culturale, lingvistice și sociale ale minorității arabe în Israel.

În cercetarea noastră scoatem în evidență că experiența trăită în mediul de învățare nu se bazează doar pe experiența studentului în sala de curs. Ne referim la experiența acestuia în general, în calitate de student la un anumit colegiu, care structurează holistic un mediu de învățare cu reguli, relații, structuri și variate procese de învățare. Principala ipoteză pe care am lansat-o în cadrul acestei cercetări se referă la faptul că experiența studentului, privită în mod holistic, îi afectează motivația învățării. Astfel, ne propunem să facem o analiză comparativă a motivației învățării a viitoarelor cadre didactice arabe care își fac studiile în cadrul Departamentului de Educație Specială în două Colegii Pedagogice diferite (arabe și mixte (evreiești)). Aceste colegii reprezintă, din punct de vedere holistic, două tipuri de medii de învățare. Deci, în acest capitol am definit specificul statutului studentului arab în Israel, unicitatea sa culturală și particularitățile educaționale cu care se confruntă în cadrul colegiilor pedagogice arabe și mixte (evreiești).

Capitolul 2, Cadrul teoretic al abordării dezvoltării motivației învățării la studenții arabi, viitoare cadre didactice, se concentrează pe prezentarea teoretică a perspectivelor teoriei autodeterminării (TAD) în dezvoltarea motivației. În acest capitol, facem o analiză a delimitărilor conceptuale ale motivației învățării și sinteza cercetărilor și abordărilor teoretice referitor la motivație, focusîndu-ne pe două teorii de bază: teoria autoeficacității, derivată din teoria social-cognitivă, și teoria autodeterminării (TAD). De asemenea, în acest capitol am pus accentul și pe o fundamentare teoretică a interconexiunii dintre contextul de învățare și motivația învățării la studenții rabi, viitoare cadre didactice.

Motivația este definită de către Ryan și alții [73, p. 197], ca “un stimul ce determină indivizii să acționeze” și este determinată atât de energia acțiunii, cât și de direcția acesteia [72; 73].

Analiza literaturii de specialitate ne permite să afirmăm că teoria autoeficacității, derivată din teoria social-cognitivă a lui Albert Bandura [37], reprezintă un domeniu de interes în cercetarea motivației. Motivația este strâns legată de felul în care indivizii își percep propriile abilități într-o situație specifică [35]. Autoeficacitatea este o variabilă decisivă ce afectează învățarea și motivația [37], astfel, este un factor important în cercetarea pedagogică. Albert Bandura [36, p. 2] a definit autoeficacitatea ca “credința în propriile capacități de a organiza și exercita acțiunea care asigură atingerea unui scop”. De asemenea, Zimmerman [89] definește autoeficacitatea ca o performanță de bază în măsurarea unei capacități.

Teoria autodeterminării (TAD) valorifică principiile de bază ce evidențiază durabilitatea motivației [42; 72]. Este una dintre cele mai comprehensive și validată empiric teorii ce valorifică conceptul de motivație în prezent [79, p.248]. Propriu-zis, această perspectivă teoretică a generat un val mare de cercetări în domeniul educațional [47]. TAD pune accentul pe dezvoltarea curiozității studentului pentru învățare, motivându-l să-și dezvolte potențialul și competențele pentru creșterea stării de bine [73]. Conform acestei teorii, indivizii au înclinații inerente profunde de asimilare a cunoștințelor și formare de noi abilități. Totodată, TAD argumentează că aceste înclinații native pot fi dezvoltate sau înăbușite de mediul social.

Perspectiva multidimensională a TAD distinge cantitatea, volumul sau puterea motivației de calitatea sau tipul motivației. TAD sugerează că nivelele înalte ale motivației nu conduc în mod inevitabil la rezultate înalte/calitative; calitatea motivației determină rezultatele motivației unui individ, de exemplu dacă prevalează motivația controlată în detrimentul celei autonome, atunci rezultatele pot fi de calitate joasă [71]. Reglarea autonomă implică experimentarea unui simț al voinței și al libertății complete de alegere. Reglarea autonomă este atunci, când cursul unei acțiuni este considerat a fi important din motive personale și este compatibil cu valorile de bază ale individului. Un astfel de comportament apare din adevăratul sens al Eu-lui individual, astfel, fiind considerat ca autodeterminat. În contrast, reglarea controlată implică presiune și coerciție individului generată de forțe externe. Fiind sub control, un individ răspunde la stimuli externi în baza credințelor rigide conform cărora acesta trebuie să se comporte. În acest sens, indivizii simt că ei sunt obligați să acționeze într-un anumit mod pentru a face față. Ei, de asemenea, ar putea să se comporte într-un anumit mod din cauza așteptărilor lor referitor la anumite amenințări sau recompense din partea agenților externi [86].

Principiile de bază ale TAD se focusează pe ideea că ființele umane au trei nevoi psihologice native (NP): relaționarea, competența și autonomia [23; 43; 44; 45]. Se consideră că, chiar dacă factorii de satisfacție a nevoilor de bază pot fi specifici culturali, importanța asigurării nevoilor de bază trece de barierele culturale ale grupurilor [43]. *Relaționarea* se referă la nevoia de a relaționa cu alții și a trăi simțul apartenenței la un anumit grup social. În cazul relației profesor-student, asigurarea relaționării se referă la promovarea acceptării, respectului și grijii față de student [42]. *Competența* este nevoia de a simți că ești efectiv în realizarea unor acțiuni solicitate. Competența și autoeficacitatea sunt două concepte strâns legate din moment ce este clar de ce mulți studenți sunt capabili sau eșuează în dezvoltarea autoeficacității în cadrul unei anumite sarcini [54]. *Autonomia* se referă la exprimarea Eu-lui autentic și trăirea sentimentului că acesta este sursa acțiunii.

Analiza teoretică realizată în acest aspect, ne-a permis identificarea următoarelor lacune:

- (1) Majoritatea cercetărilor realizate în acest domeniu au abordat motivația în general, s-au focusat în mare parte pe elevi. Motivația se schimbă odată cu vârsta, în procesul dezvoltării umane și, astfel, rezultatele cercetărilor realizate, nu pot fi atribuite/extrapolate și studenților din colegii. Nu au fost identificate cercetări care să elucideze motivația învățării la studenții arabi ca minoritate din Israel. Studiile inițiate au explorat atitudinile și așteptările formatorilor/profesorilor arabi; relațiile dintre evrei-arabi în contextul educației multiculturale, provocările învățământului superior, motivația în

alegerea profesiei de cadru didactic, realizările și performanțele academice, dificultățile tinerilor cadre didactice, dar nu au scos în evidență efectele acestor condiții asupra motivației învățării a studenților arabi. Majoritatea acestor cercetări nu au valorificat motivația și modul în care acești factori ar putea facilita sau restricționa învățarea.

- (2) Având în vedere diferențele relevante din punct de vedere cultural, rezultatele studiilor menționate anterior nu pot fi generalizate pe studenți arabi, minoritari în societatea israeliană. Mai mult ca atât, aceste studii nu au explorat specificul contextului de învățare în cazul studenților arabi, viitoare cadre didactice, respectiv nu a fost confirmat faptul că constructele, instrumentariul și relațiile elucidate, funcționează la fel și în cadrul populației arabe.
- (3) Nu a fost efectuată nici o analiză comparativă dintre motivația învățării a studenților arabi ce își fac studiile în colegii arabe și mixte, colegiile arabe, rareori fiind drept țintă pentru cercetare.
- (4) Nu a fost propus spre implementare niciun program de intervenție pentru a facilita dezvoltarea motivației învățării la studenții arabi.

Pentru a lichida aceste lacune, în cercetarea realizată:

- (1) Am investigat influența contextului psihosocial și pedagogic al învățării (în colegii mixte și arabe) asupra dezvoltării motivației învățării la studenții arabi, viitoare cadre didactice prin prisma unei metodologii de cercetare mixte;
- (2) Am luat în considerație efectele variabilelor socio-demografice, fluența limbii ebraice, motivația alegerii unui tip de colegiu și Departamentului de Educație Specială (DES), suportul autonomiei, relaționarea, competența, evaluarea programelor și atitudinilor vis-à-vis de procesul predării, asupra motivației învățării autonome și controlate;
- (3) Am elucidat opiniile studenților arabi, viitoare cadre didactice care își fac studiile în colegiile mixte și arabe;
- (4) Am examinat dacă suportul autonomiei, relaționării și competenței au efecte pozitive asupra motivației învățării în cadrul eșantioanelor selectate;
- (5) Am elaborat și implementat un program de intervenție cu scopul dezvoltării motivației învățării autonome la studenții arabi, viitoare cadre didactice.

Ne-am propus să explorăm acest subiect pentru a eficientiza formarea profesională inițială a studenților arabi din Israel. Cercetarea realizată contribuie la o înțelegere comprehensivă a situației studenților arabi pentru a construi un sistem de suport care va contribui la îmbunătățirea performanțelor și va facilita dezvoltarea motivației învățării la viitoarele cadre didactice arabe. În baza rezultatelor cercetării sînt proiectate recomandări profesorilor implicați în formarea inițială a cadrelor didactice din domeniul Educației Speciale pentru îmbunătățirea exercitării viitorului rol profesional.

Capitolul 3, Cadrul experimental de valorificare a contextului psihosocial și pedagogic în dezvoltarea motivației învățării la studenții arabi, viitoare cadre didactice, prezintă specificul cercetării experimentale și instrumentariul care a fost utilizat. În cadrul acestui capitol sînt prezentate rezultatele diagnosticului nivelului inițial al dezvoltării motivației învățării la studenții arabi, viitoarelor cadre didactice din perspectivă cantitativă și calitativă. Pornind de la specificul contextului creat, luînd drept bază conceptuală TAD, am elaborat și am implementat un program de intervenție pentru a spori dezvoltarea motivației autonome la studenții arabi, viitoare cadre didactice din colegiile mixte, urmat de o evaluare post- experimentală.

În experimentul de constatare au fost incluși 353 studenți arabi, viitoare cadre didactice din cadrul Departamentului de Educație Specială din colegiile pedagogice (arabe și mixte). Drept reper investigațional la etapa de constatare a experimentului au fost următoarele întrebări: (1) Există diferențe dintre motivația autonomă și controlată la studenții arabi care își fac studiile în colegii mixte și arabe? (2) Explică oare variabile de interes cele două tipuri ale motivației? (3) Afectează tipul de colegiu relația dintre variabilele de interes și cele două tipuri de motivație?

În conformitate cu datele obținute, identificăm că nu există diferențe semnificative dintre cele două tipuri de colegii la capitolul gen, statutul marital și venit, în timp ce, în cazul variabilei socio-demografice s-a depistat diferențe semnificative cu o corelație slabă. Mai mult ca atât, studenții arabi, viitoare cadre didactice, ai căror părinți au un nivel înalt de educație și religiozitate, au înregistrat nivele joase ale motivației autonome. Alexander și alții [apud 24] au argumentat acest aspect, pecum că părinții cu un nivel mai înalt al educației au așteptări mai mari referitor la educația copiilor săi, ceea ce facilitează realizări mai mari din partea copiilor acestora. Părinții cu un nivel înalt al educației sunt implicați într-o măsură mai mare în educația copiilor comparativ cu părinții cu un nivel redus de educație. Acest fapt confirmă rezultatele cercetărilor lui Richard & David [apud 24], care au argumentat că nivelul de educație parental influențează implicarea parentală în educația copilului, acordarea suportului și așteptările pe care le au față de copii. Totodată, implicarea parentală, suportul acordat și așteptările părinților influențează motivația adolescenților. Astfel, educația, ocupația și venitul părinților sunt factori importanți care influențează motivația copiilor. Atribuind aceste rezultate subiecților cercetării putem explica nevoia acestora de a confirma așteptările parentale. Studenții arabi, viitoare cadre didactice cu nivel înalt al religiozității, au înregistrat nivel redus al motivației controlate, fapt ce considerăm că este o deschidere pentru cercetările ulterioare.

Viitoarele cadre didactice arabe din colegiile arabe au înregistrat un nivel înalt al motivației autonome și controlate în comparație cu cele din colegiile mixte. Mai mult ca atât, evaluarea programelor și suportul autonomiei sunt semnificative în determinarea ambelor tipuri de motivație: studenții, viitoarele cadre didactice care au evaluat pozitiv programele de studii din cadrul Departamentului Educație Specială, la fel ca și cele care au înregistrat un nivel înalt de autonomie, au înregistrat și un nivel înalt al motivației. Competența și relaționarea sunt semnificative doar în cazul determinării motivației autonome. Studenții, viitoarele cadre didactice cu un nivel înalt al competenței și relaționării au înregistrat un nivel înalt al motivației autonome. Acest fapt este reflectat și în TAD, care afirmă că motivația autonomă, la fel ca și energia și angajamentul pe care le determină, sînt susținute de mediul care încurajează *autonomia*, *competența* și *relaționarea* [72].

Opțiunea pentru formarea profesională inițială în cadrul Departamentului de Educație Specială, la fel reprezintă un predictor al motivației autonome. Studenții arabi, care au decis de sine stătător de a-și realiza studiile în cadrul Departamentului de Educație Specială, au înregistrat un nivel înalt al motivației autonome. Acest fapt demonstrează interdependența dintre autonomie, voință și starea de bine. Fluența limbii ebraice nu a constituit un factor relevant, chiar dacă este dificilă utilizarea unei a doua limbi în procesul de instruire, după cum se menționează și în literatura de specialitate [80; 82].

Tipul colegiului (arab sau mixt (evreiesc)) a influențat doar parțial relațiile dintre variabilele de interes și motivația autonomă în rîndul studenților arabi, viitoare cadre didactice. În conformitate cu rezultatele regresiei, competența, evaluarea programelor și relaționarea au demonstrat un impact mai mare în cadrul colegiilor mixte. Relaționarea a demonstrat un rezultat mai mic semnificativ în colegiile mixte, la fel ca și evaluarea programelor a avut un impact mai mic tot în acest context de învățare. Respectiv, tipul colegiului ca factor determinant a afectat relaționarea în cazul modelului regresiei la capitolul motivație controlată.

Pentru a realiza **analiza calitativă** au fost propuse următoarele întrebări: (1) Ce factorii au contribuit la alegerea colegiului și specialității de către studenții arabi, viitoare cadre didactice? (2) Ce factorii au influențat în mod negativ alegerea tipului de colegiu și specialității de către studenții arabi, viitoare cadre didactice?

În acest scop au fost organizate și realizate 9 focus-grupuri la care au participat 53 de studenți arabi, viitoare cadre didactice din colegii mixte și 29 de studenți arabi, viitoare cadre didactice din colegii arabe.

Tabloul complex, creionat în urma analizei calitative, a generat o mai profundă înțelegere a diferențelor dintre cele două context de învățare. Informația obținută în urma analizei calitative,

contribuie la explicarea aspectului cantitativ al cercetării și la proiectarea și implementarea Programului de intervenție de dezvoltare a motivației învățării la studenții arabi din colegii mixte.

Programul de intervenție și rezultatele post-implementare. Intervenția s-a focusat pe examinarea faptului dacă productivitatea studenților arabi, viitoare cadre didactice va crește într-un context în care vor fi implementate componentele de bază ale TAD, care sunt orientate spre valorificarea motivației autonome. Programul de intervenție (a se vedea Fig. nr. 1) destinat dezvoltării motivației învățării autonome se bazează pe următoarele **principii**: axarea pe metode active bazate pe TAD; luarea în considerare a mediului psihosocial și pedagogic al colegiului în care își fac studiile studenții; respectarea diferențelor individuale ale participanților (în cadrul întâlnirilor individuale); respectarea de către cadrele didactice/formatori a condițiilor și mijloacelor experimentale. Aceste principii au fost elaborate luând în considerare condițiile și mijloacele psihosociale și pedagogice:

Condiții și mijloace psihosociale: autonomia - climat suportiv de învățare, climat bazat pe încurajarea suportului și autonomiei; suportul autonomiei și percepțiile studenților, sprijin din partea profesorilor în acordarea suportului și autonomiei; încurajarea relaționării; încurajarea competenței.

Condiții și mijloace pedagogice: Abordarea centrată pe student; participarea activă a studentului în procesul de învățare: întrebări deschise, rezolvare de probleme etc.; implementarea unui stil de predare suportiv; responsabilitatea personală a studenților, viitoare cadre didactice (alegera; relevanța; atenția).

Programul de intervenție sugerează șase căi de formare care vor contribui la satisfacerea nevoilor psihologice de bază în cadrul climatului de învățare, bazat pe ideile TAD: (1) Adresează întrebări deschise și încurajează participarea în soluționarea acestora; (2) Ascultă activ și identifică perspectivele studenților; (3) Oferă posibilitatea de alegere în cadrul structurilor prin clarificarea responsabilităților; (4) Promovează un feed-back onest și pozitiv; (5) Reduce controlul forțat bazat pe comparații cu alții și obținerea recompenselor; (6) Dezvoltă abilități pe baza împărtășirii cunoștințelor pentru valorificarea competenței și autonomiei.

Programul de intervenție de asemenea a pus accent și pe evaluarea eficienței intervenției bazată pe TAD în determinarea studenților, viitoarelor cadre didactice arabe, să devină mai autonomi în cadrul contextului de învățare specific colegiilor. La realizarea experimentului pedagogic au participat două grupuri academice: un grup experimental, constituit din 22 de studenți, viitoare cadre didactice și un grup de control, constituit din 30 de studenți, viitoare cadre didactice. Experimentul formativ a început în luna martie 2014 și a durat pînă în luna iunie 2014 fiind desfășurat în colegiul mixt. Intervenția a fost organizată prin 10 sesiuni, cu durata de 90 de minute fiecare, desfășurate săptămînal. Sesiunile au fost organizate sub formă de work-shop-uri, și în afară de întâlnirile colective (22 participanți), au mai fost organizate întâlniri individuale și pe grupuri mici. Studenții, participanți la sesiunile de formare au fost implicați în stabilirea obiectivelor, activităților, au fost responsabili și de supervizarea progresului și a procesului de autoevaluare, sub monitorizarea noastră. Activitățile au fost diferite de activitățile didactice tipice, deoarece am optat pentru facilitarea implicării studenților într-o mai mare măsură, decît doar pe învățarea strictă a conținutului teoretic.

Obiectivul de bază al intervenției constă în determinarea eficienței Programului de intervenție asupra motivației învățării la studenți, viitoare cadre didactice.

Astfel, ne-am propus să răspundem la următoarele întrebări:

1. Există diferențe dintre cele două grupuri (experimental și de control) în momentul T1 și T2, adică dacă se atestă vreun efect al Intervenției?
2. Există diferențe la indicatorul răspunsuri în timp dintre cele două grupuri (experimental și de control), adică dacă se atestă o Interacțiune a Intervenției în Timp.

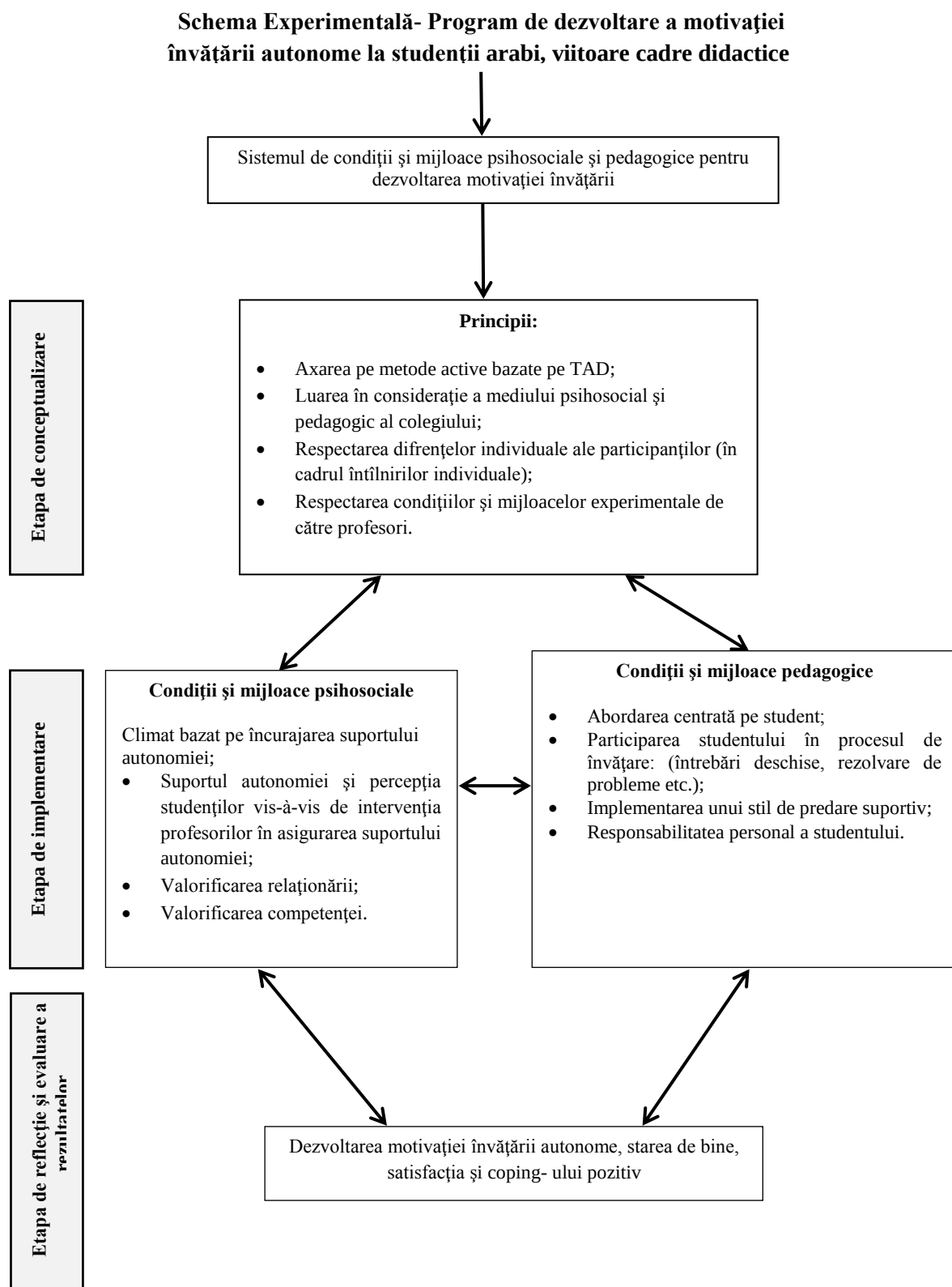

Fig. 3.1. Schema Programului de intervenție

Descrierea statistică a rezultatelor

În Tabelul 3.1. este prezentată descrierea statistică a rezultatelor celor două grupuri (experimental și de control) pentru ambele tipuri de motivație și în două momente diferite (T1 și T2). În Fig. 3.2. este prezentată abaterea medie și standart pentru motivația controlată și autonomă pentru ambele grupuri.

Tabelul 3.1. Descrierea statistică a rezultatelor

	Intervenție	N	Media	Abaterea std	Media Erorii std
Motivația autonomă (T1)	Grupul de control	30	3.9333	.55915	.10209
	Grupul experimental	22	4.0818	.68357	.14574
Motivația controlată (T1)	Grupul de control	30	3.0952	.72294	.13199
	Grupul experimental	22	3.2792	.66493	.14176
Motivația autonomă (T2)	Grupul de control	30	3.5267	.42825	.07819
	Grupul experimental	22	4.1318	.49894	.10637
Motivația controlată (T2)	Grupul de control	30	3.0803	.44616	.08146
	Grupul experimental	22	3.3050	.77712	.16568

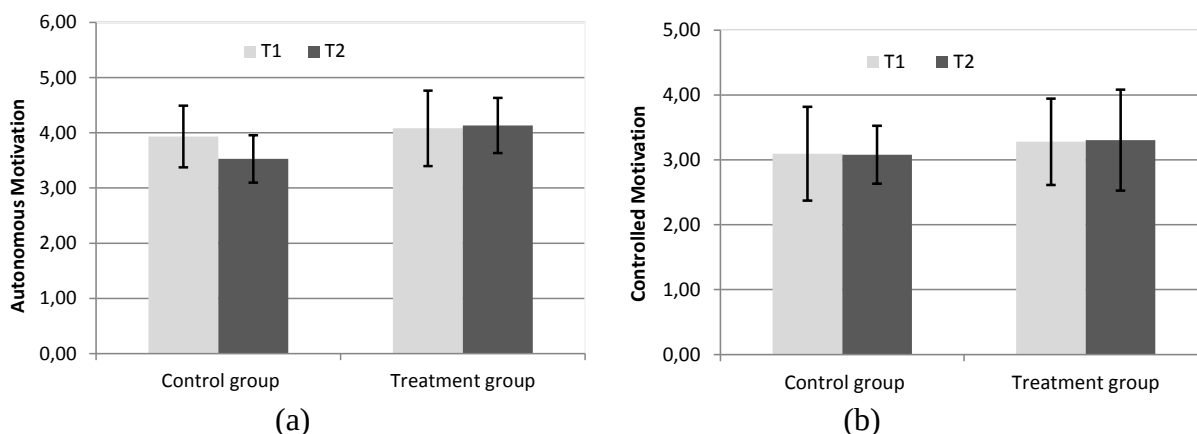

Fig. 3.2. Descrierea statistică pentru (a) motivația autonomă; (b) motivația controlată.

Pentru a examina influența Programului de intervenție asupra motivației învățării la studenți, viitoare cadre didactice din cele două grupuri (experimental și de control), este esențial ca mai întâi să ne asigurăm dacă studenții din cele două grupuri au avut valori similare ale motivației la etapa evulării inițiale (în momentul T1). Pentru a confirma acest lucru a fost aplicat testul t. Rezultatele, după cum observăm în Tabelul 3.2., demonstrează că nu există diferențe semnificative dintre mediile celor două grupuri în momentul T1 pentru motivația autonomă ($t\text{-test}=-0.861$; $p=0.393$) și cea controlată ($t\text{-test}=-0.937$; $p=0.353$).

În timp ce, în momentul T2 s-a depistat o diferență semnificativă dintre cele două grupuri la motivația autonomă ($t\text{-test}=-4.694$; $p<.0001$). Astfel, răspunsul la prima întrebare adresată anterior, este că între cele două grupuri (experimental și de control) nu există diferențe în momentul T1, în schimb în momentul T2 s-a atestat o diferență semnificativă, în cazul motivației autonome, astfel, putem concluziona că există un efect al intervenției asupra acestui tip de motivație a învățării.

Tabelul 3.2. Testul t pentru eșantioane independente

		Testul Levene pentru analiza diferențelor		t-test pentru Egalitatea Mediilor						
		F	Sig.	T	Df	Semnificația statistică	Media diferenței	Diferența Erorii Std.	95% Intervalul de încredere	
									Mai mic	Mai mare
Motivație autonomă (T1)	Egalitatea diferențelor admisă	3.563	.065	-.861	50	.393	-.14848	.17248	-.49492	.19795
	Egalitatea diferențelor neadmisă			-.834	39.736	.409	-.14848	.17794	-.50818	.21121
Motivație controlată (T1)	Egalitatea diferențelor admisă	.453	.504	-.937	50	.353	-.18398	.19625	-.57816	.21019
	Egalitatea diferențelor neadmisă			-.950	47.397	.347	-.18398	.19370	-.57356	.20560
Motivație autonomă (T2)	Egalitatea diferențelor admisă	.413	.523	-4.694	50	.000	-.60515	.12891	-.86408	-.34622
	Egalitatea diferențelor neadmisă			-4.584	41.128	.000	-.60515	.13202	-.87174	-.33856
Motivație controlată (T2)	Egalitatea diferențelor admisă	3.980	.052	-1.317	50	.194	-.22467	.17053	-.56719	.11785
	Egalitatea diferențelor neadmisă			-1.217	31.065	.233	-.22467	.18462	-.60118	.15184

Cu alte cuvinte, datele obținute susțin presupunerea că diferențele care au fost identificate în momentul T2 sînt rezultatul implementării Programului de intervenție. Pentru a investiga mai detaliat acest lucru, am aplicat Analiza Multivariată a Variației (MANOVA).

Rezultatele intervenției analizate în cheia multivariată a varianței (MANOVA)

După cum am menționat anterior, în cadrul acestei cercetări, chestionarele au fost distribuite pentru completare în două momente diferite, separate de o perioadă de 4 luni, astfel existînd date colectate în două momente distincte: perioada pre- și post-intervenție.

Evaluarea repetată, după testul MANOVA, a vizat identificarea existenței efectului intervenției pentru ambele tipuri de motivație: cea autonomă și cea controlată (variabile dependente). Rezultatele din Tabelul 3.3. demonstrează existența unui impact semnificativ al intervenției la indicatorul motivație autonomă, $F(1, 50) = 9.623$, $p=.003$, totodată la indicatorul motivației controlate nu a fost identificat un impact semnificativ al intervenției $F(1, 50) = 1.982$, $p=.165$. În Fig.3.3. se prezintă mediile marginale estimate pentru motivația autonomă și controlată pentru grupurile de control și experimental.

Tabelul 3.3. Testarea efectelor dintre subiecți

Sursa	Măsurarea	Tipul III Suma pătratelor	df	Pătratul mediei	F	Semnificația statistică	eta pătrat parțial	Noncent. Parameter	Puterea testului ^a
Intercept	Autonomă	1559.014	1	1559.014	4162.043	.000	.988	4162.043	1.000
	Controlată	1033.232	1	1033.232	1932.775	.000	.975	1932.775	1.000
Intervenție	Autonomă	3.604	1	3.604	9.623	.003	.161	9.623	.860
	Controlată	1.060	1	1.060	1.982	.165	.038	1.982	.282
Eroare	Autonomă	18.729	50	.375					
	Controlată	26.729	50	.535					

a. Computed using alpha = .05

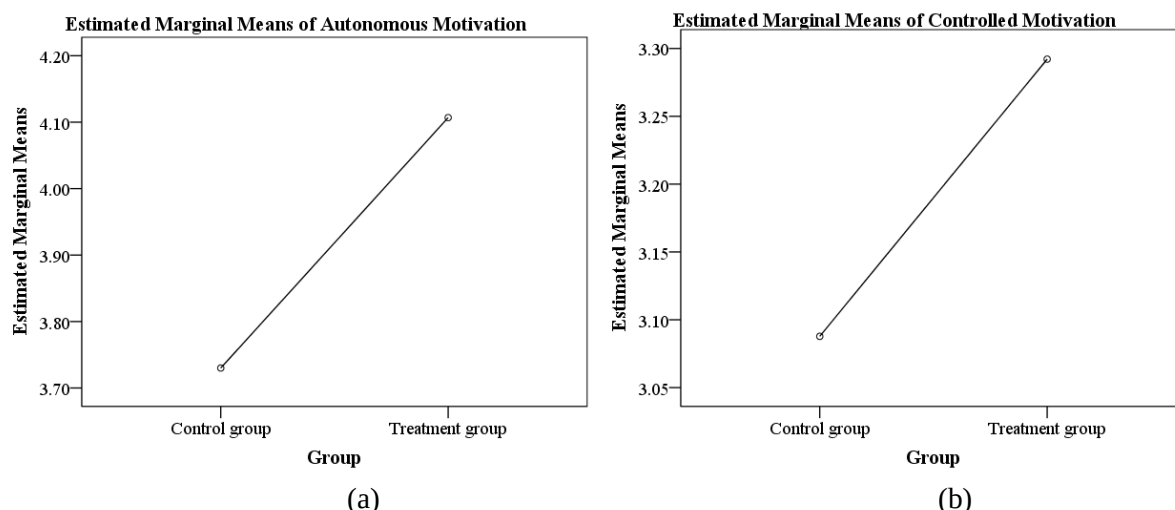

Fig. 3.3 Mediile marginale estimate pentru (a) motivația autonomă; (b) motivația controlată în grupul de control și cel experimental

Rezultatele Testului pentru identificarea diferențelor manifestate de subiecți prezentate în Tabelul 3.4., au relevat că nu există un efect semnificativ în cele două momente de timp pentru ambele tipuri ale motivației ($F(1, 50) = 0.002$, $p=.962$) (a se vedea Fig. 3.4). Interacțiunea dintre timp și intervenție (experimental și control) a avut un impact semnificativ în cazul motivației autonome ($F(1, 50) = 6.186$, $p=.016$) și unul nesemnificativ în cazul motivației controlate ($F(1, 50) = 0.032$, $p=.858$) (a se vedea Fig. 3.5).

Table 3.4. Testarea contrastelor între subiecți

Sursa	Măsurarea	Timp	Tipul III Suma pătratelor	df	Pătratul mediei	F	Semnificația statistică	eta pătrat parțial	Noncent. Parameter	Puterea testului ^a
Timp	Autonomă	Linear	.807	1	.807	3.774	.058	.070	3.774	.478
	Controlată	Linear	.001	1	.001	.002	.962	.000	.002	.050
Timp * Intervenție	Autonomă	Linear	1.323	1	1.323	6.186	.016	.110	6.186	.684
	Controlată	Linear	.011	1	.011	.032	.858	.001	.032	.054
Eroare (Timp)	Autonomă	Linear	10.697	50	.214					
	Controlată	Linear	16.167	50	.323					
a. Computed using alpha = .05										

În momentul T1, nivelul motivației autonome în ambele grupuri (experimental și control) a fost foarte apropiat, fără diferență semnificativă. În conformitate cu rezultatele testului t, putem menționa că totuși, în momentul T2, nivelul motivației autonome pentru grupul de control ușor a scăzut, în timp ce în cazul grupului experimental, ușor a crescut. Aceste rezultate indică existența unui impact semnificativ al Programului de intervenție în cazul grupului experimental la indicatorul motivația autonomă. Programul de intervenție nu a avut impact semnificativ în cazul motivației controlate. Considerăm că acest aspect ar putea fi o deschidere pentru cercetările ulterioare.

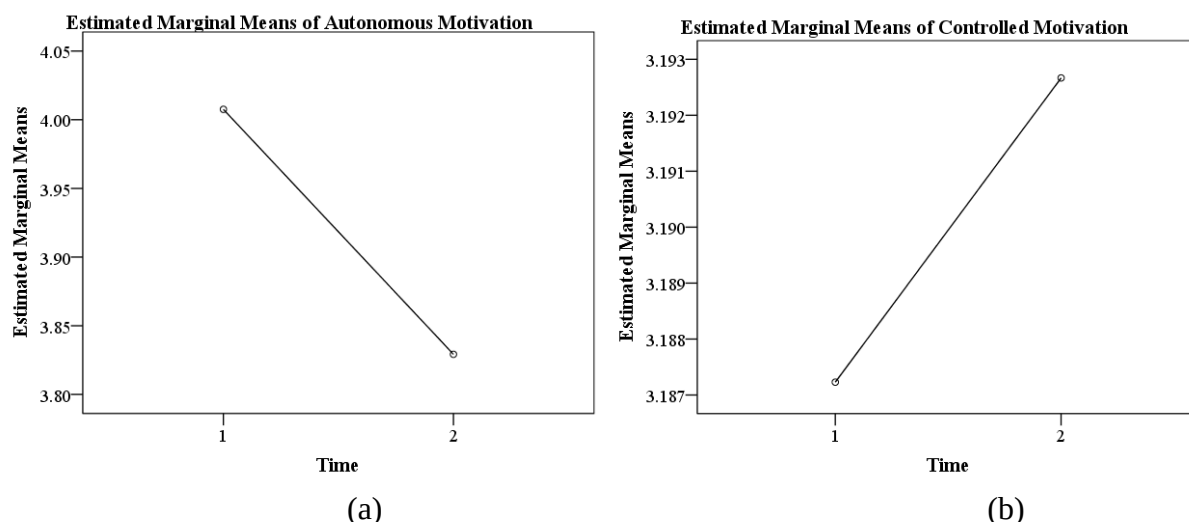

Fig. 3.4. Mediile marginale estimate ale (a) motivației autonome; (b) motivației controlate în momentul T1 și T2.

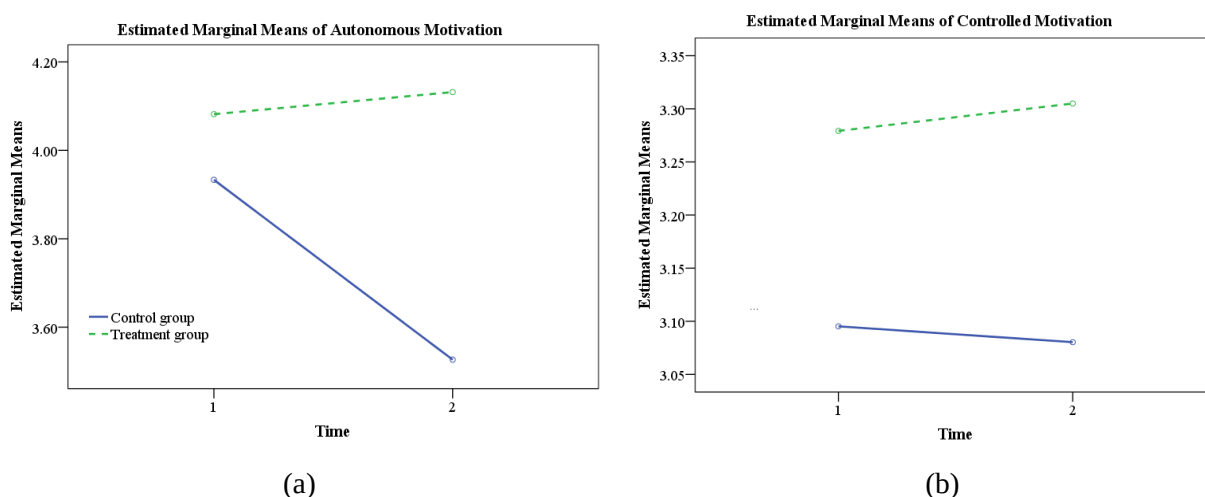

Fig. 3.5. Mediile marginale estimate ale (a) motivației autonome; (b) motivației controlate în momentul T1 și T2 în grupul de control și cel experimental

Cercetarea realizată demonstrează că Programul de intervenție elaborat, fiind validat experimental, determină nivelul și tipul motivației învățării studenților. Condițiile și mijloacele psihosociale și pedagogice special create, au contribuit la dezvoltarea motivației autonome în grupul experimental. Programul de intervenție poate fi adaptat și aplicat nu numai în pregătirea studenților pentru cariera didactică, dar și în alte colegii, la alte specialități, luând în considerație particularitățile psihosociale și pedagogice ale contextului învățării, diferențele individuale ale participanților, profesorilor și formatorilor. Diferențele culturale, de asemenea pot influența implementarea programului de intervenție, de aceea este necesară adaptarea stilului de predare autonom suportiv și a altor condiții și mijloace psihosociale și pedagogice.

Rezultatele implementării Programului de intervenție, problema cercetată de noi a fost discutată în cadrul ședințelor administrației instituției, fiind apreciate pozitiv schimbările spre bine a dezvoltării motivației învățării la studenții arabi, viitoare cadre didactice. Au fost identificate aspecte care necesită a fi valorificate în mediul academic din Israel, cum ar fi introducerea unui proiect bazat pe mentorat, în cazul pregătirii viitoarelor cadre didactice. Astfel, activitatea de mentorat va presupune prezența unui consilier, care va acorda servicii de consiliere socio-educatională, va acorda asistență în obținerea burselor, inclusiv în susținerea viitoarelor cadre

didactice de a face față dificultăților de comunicare (scrisă și orală) fluentă în limbile ebraică și engleză.

Profesorii din colegii pot încuraja dezvoltarea motivației autonome la studenți prin împărtășirea entuziasmului, prin actualizarea materialelor didactice în unele mai atractive pentru studenți. Manifestarea toleranței, persistenței și înțelegerii în relația cu studenții, viitoare cadre didactice și înfruntarea în comun a diferitor dificultăți va contribui la sporirea rezistenței și dezvoltarea capacității studenților de a face față cerințelor solicitate. Animarea curiozității prin punerea de întrebări interesante, cunoașterea mai îndeaproape a acestora (cercului de interese, evenimentelor din viața personală), interacțiunea cât mai strinsă a asigurat o bună integrare psihosocială a studenților și a sporit sentimentul de apartenență și relaționarea [63; 64; 65].

În concluzie, menționăm că autonomia studenților, viitoare cadre didactice, trebuie luată în considerație și în procesul de determinare a strategiilor prin intermediul cărora intenționăm să-i motivăm pentru învățare și obținerea de performanțe mai înalte.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetarea realizată a dezvoltat teoria și practica educațională prin fundamentarea teoretică și metodologică a influenței contextului psihosocial și pedagogic al învățării asupra motivației la studenții arabi, viitoare cadre didactice. Cercetarea experimentală s-a focusat pe procesul de dezvoltare a motivației autonome la studenți, viitoare cadre didactice arabe din cadrul Departamentelor de Educație Specială din două tipuri de colegii pedagogice: arabe și mixte.

Raportînd rezultatele cercetării la scopul și obiectivele proiectate, formulăm următoarele **concluzii generale:**

1. Analizata dimensiunii conceptuale a contextului de învățare a studenților arabi, viitoare cadre didactice și sinteza informației existente în literatura de specialitate ne-a permis evidențierea experiențelor și necesităților cu care se confruntă sistemul educațional din Israel pe dimensiunea formării profesionale inițiale a studenților arabi, viitoare cadre didactice în colegii, pentru a asigura formarea unei generații de profesori și educatori care vor putea face față solicitărilor înaintate. În cadrul cercetării am dedus că nu se acordă suficientă atenție acestui aspect, referindu-ne la studenții arabi, viitoare cadre didactice. Cercetătorii din domeniul educațional și specialiștii implicați în elaborarea de politici educaționale acordă insuficientă atenție explorării și determinării unicității dimensiunilor psihosociale și pedagogice în procesul formării inițiale a viitoarelor cadre didactice arabe în dependență de contextul învățării: colegii arabe sau mixte.
2. Analiza cadrului teoretic al dezvoltării motivației, a definițiilor motivației și motivației învățării și centrarea pe Teoria Auto-determinării ne-a permis clarificarea, identificarea și elucidarea efectelor componentelor specifice TAD în formarea motivației studenților. S-a confirmat că studenții arabi, viitoarelor cadre didactice trec printr-un proces diferențiat de socializare din punct de vedere academic, pedagogic, psihosocial și lingvistic. Astfel, am conturat o necesitate evidentă de a explora efectele dimensiunilor contextului de învățare asupra motivației învățării la studenții arabi, viitoare cadre didactice. Formarea motivației învățării contribuie la dezvoltarea personală și profesională a viitoarelor cadre didactice arabe, avînd repercusiuni profunde asupra abilităților acestora de a răspunde adecvat nevoilor elevilor cu cerințe educaționale speciale.
3. Analiza comparativă a nivelului inițial de dezvoltare a motivației învățării la studenții arabi din colegiile arabe și mixte ne-a permis să scoatem în evidență că mediile indicatorilor motivației autonome și controlate au fost mai mari în colegiile arabe. Acest fapt, inclusiv și rezultatele analizei factorilor predictor ai motivației autonome și controlate, ne-au servit drept bază pentru conceptualizarea Programului de intervenție de dezvoltare a motivației autonome la studenții arabi, viitoare cadre didactice din colegii mixte, în funcție de contextul psihosocial și pedagogic de învățare.

4. Programul de intervenție de dezvoltare a motivației autonome de învățare la studenții arabi, viitoare cadre didactice, structurat pe valorificarea *condițiilor și mijloacelor psihosociale*: climat bazat pe încurajarea suportului și autonomiei; suportul autonomiei și percepțiile studenților, viitoare cadre didactice vis-à-vis de intervenția profesorilor în acordarea suportului și autonomiei; valorificarea relaționării; valorificarea competenței și *condițiilor și mijloacelor pedagogice*: abordarea centrată pe student; participarea activă a studentului în procesul de învățare: întrebări deschise, rezolvare de probleme etc.; implementarea unui stil de predare suportiv; responsabilitatea personală a studenților, viitoare cadre didactice (alegerea; relevanța; atenția) este funcțional, aplicabil și eficient în dezvoltarea motivației autonome de învățare, fapt care contribuie la eficientizarea dezvoltării profesionale a studenților, viitoare cadre didactice.
5. Validarea experimentală a Programului de Intervenție de dezvoltare a motivației autonome de învățare a studenților arabi, viitoare cadre didactice a demonstrat: condițiile și mijloacele psihosociale și pedagogice valorificate în cercetare au determinat creșterea motivației autonome a învățării în grupul experimental; importanța promovării în formarea inițială a studenților, viitoarelor cadre didactice a condițiilor care permit satisfacerea nevoilor psihologice a studenților pentru autonomie, relaționare și competență.
Analiza rezultatelor cercetării permite să confirmăm **soluționarea problemei științifice**, care constă în fundamentarea reperelor teoretice și metodologice de formare a motivației învățării la studenții arabi prin valorificarea contextului psihosocial și pedagogic, care au contribuit la eficientizarea pregătirii profesionale inițiale a studenților arabi în domeniul educațional.

Concluziile elaborate ne permit să formulăm următoarele **recomandări**:

Recomandări pentru administrația colegiilor mixte:

1. Dezvoltarea politicilor educaționale în colegiile mixte prin angajarea mai multor cadre didactice arabe și acordarea unei importanțe mai mari limbii arabe.
2. Promovarea multiculturalității, încurajarea studenților arabi de a manifesta activism prin implicarea în organizațiile și comitetele studențești.
3. Formarea inițială a profesorilor și experților antrenați în elaborarea de politici educaționale cu referire la dezvoltarea de programe și sisteme de suport pentru studenții arabi, pentru a face față provocărilor, în special în primul an de studii.

Recomandări pentru administrația colegiilor arabe:

1. Sporirea calității managementului serviciilor acordate studenților.
2. Crearea comitetelor studențești care vor reprezenta interesele studenților și vor fi implicate în procesul de planificare, proiectare și elaborare de programe de intervenție și workshop-uri în scopul dezvoltării motivației învățării acestora.

Recomandări la nivel de organizare/monitorizare/evaluare în colegii:

1. Elaborarea politicilor instituționale pentru studenți de acordare a suportului și consilierii: consiliere individuală, formarea abilităților de învățare, mentorat și tutorat, în special, în primul an de studii.
2. Formarea grupurilor de învățare intensivă (de exemplu: workshop-uri) care vor asigura oportunități de învățare participativă, suport social, relaționare, rezolvare de probleme.
3. Dezvoltarea unui program de asistență și suport studenților pe perioada formării inițiale, focusat pe dezvoltarea competențelor de adaptare, autoeficacitate, competență personală și pe fortificarea identității profesionale.
4. Promovarea colaborării profesor-student pe dimensiunea socială și pedagogică: manifestare de empatie, dezvoltarea simțului identității profesionale, integrarea socială, relaționarea și competența studenților; discuții interactive; susținerea autonomiei studenților în luarea de decizii, în dezvoltarea performanțelor, pentru a face față provocărilor academice și problemelor personale.

5. Organizarea de workshop-uri pentru profesori de formare a competențelor de interrelaționare cu studenții, de manifestare a unui comportament centrat pe student, de a deveni mai accesibili și mai receptivi la nevoile studenților.
6. Atragerea mai multor profesori în realizarea trainingurilor în grupuri mici ce vor îmbunătăți calitatea formării și vor fortifica suportul pe care studentul îl poate primi din partea profesorului.
7. Propunerea de soluții relevante la problema excesului de profesori în domeniul Educației Speciale și a lipsei de locurilor de muncă. Consilierea studenților referitor la posibilitatea continuării dezvoltării profesionale, oportunităților de angajare și noilor specialități din domeniul Educației Speciale.
8. Facilitarea dezvoltării motivației studenților arabi, viitoare cadre didactice, în particular, luând în considerație contextul psihosocial și pedagogic al învățării din colegii, care este unul diferit de cel din treapta învățământului preuniversitar. Astfel, studenții arabi vor beneficia de un suport suplimentar pentru menținerea nivelului înalt al motivației și prevenirii abandonului academic.
9. Promovarea unei politici bazate pe multiculturalitate/interculturalitate în cadrul tuturor sistemelor educaționale, pentru a asigura minoritatea arabă cu instrumentariul necesar de a face față realității complexe din Israel.

Recomandări pentru cercetările ulterioare:

1. Dezvoltarea ariilor de cercetare specifice motivației învățării din perspectiva promovării multiculturalității în colegiile din Israel, dinamicii dezvoltării motivației învățării la studenți pe întreaga perioadă a studiilor în colegii; influenței factorilor de personalitate asupra motivației învățării la studenții arabi, viitoare cadre didactice.
2. Extinderea investigațiilor cu referire influența contextului psihosocial și pedagogic asupra dezvoltării motivației învățării la studenți din perspectiva factorilor predictor ai motivației controlate.
3. Realizarea investigațiilor diverselor aspecte ale sistemului educațional pentru a elucida contribuția tipului de colegiu (arab sau mixt) în dezvoltarea personală și profesională a studenților.
4. Promovarea recomandărilor de cercetare a efectelor pe termen lung a Programului de intervenție elaborat pentru dezvoltarea motivației învățării la studenți.
5. Elaborarea și implementarea în instituțiile de învățământ preuniversitar a unui program de pregătire a elevilor arabi pentru a face față dificultăților din învățământul superior.

BIBLIOGRAFIE

1. Andrițchi V. Condiții ale eficacității managementului motivării cadrelor didactice. În: Revista Univers Pedagogic, 2014, nr. 3, p. 19-25.
2. Andrițchi V. Configurații teoretico-praxiologice ale motivației pentru asigurarea calității educației în învățământul preuniversitar. În: Revista Univers Pedagogic, 2013, nr. 3, p. 14-20.
3. Bolboceanu A. Consiliere psihologică pentru orientare și dezvoltare în carieră. Ghid de aplicare. Chișinău, 2014. 93 p.
4. Callo T. Configurații ale educației totale. Chișinău: CEP USM, 2007. 116 p.
5. Callo T. O pedagogie a integralității: teorie și practică. CEP USM, 2007. 171 p.
6. Cojocaru-Borozan M. Cultura emoțională a profesorului. Suport de curs universitar. Chișinău: Tipografia UPSC, 2009. 70 p.
7. Dandara O. Ghidarea și proiectarea carierei în contextul educației permanente. Chișinău: CEP USM, 2012. 227 p.
8. Duhlicher O. Educația interculturală. Implicații în formarea formatorilor. Chișinău: Pontos, 2015, 196 p.

9. Guțu VI., Muraru E., Dandara O. Proiectarea standardelor de formare profesională inițială în învățământul universitar. Chișinău: CEP USM, 2003. 86 p.
10. Guțu VI., Chiriac A. Educația interculturală în învățământul superior. Chișinău: Combinatul Poligrafic, 2008. 208 p.
11. Guțu VI., Problema personalității în educație: specificul abordării și legitățile de formare-dezvoltare. În: Revista „Studia Universitatis Moldaviae”, Seria „Științe ale Educației”, Chișinău: CEP USM, 2014, nr.5(75), p.9-14
12. Guțu VI., Dandara O., Șevciuc M. ș.a. Educația centrată pe cel ce învață. Ghid metodologic. Chișinău, CEP USM, 2009. 132 p.
13. Pâslaru VI. Principiul pozitiv al educației. Chișinău: Civitas, 2003. 320 p.
14. Poștan L. Motivația învățării la vârstele adulte din perspectiva conceptului educației pe parcursul vieții. Teza de doctor în pedagogie. Chișinău, 2007. 165 p.
15. Silistraru N. Valori ale educației moderne. Chișinău: Combinatul Poligrafic, 2006. 176 p.
16. Staricov E. Condiții psihopedagogice de formare a motivației învățării la studenții din domeniul pedagogic. Teza de doctor în pedagogie. Chișinău, 2015. 174 p.
17. Șevciuc M. Abordarea teoretică a formării competențelor profesionale la studenți. În: Revista „Studia Universitas”, Seria „Științe ale Educației”, 2007, №1, p.93-96
18. Șevciuc M. Acțiuni pedagogice orientate spre asigurarea reușitei academice la studenți. În: Univers Pedagogic. Culegere de articole științifice. Chișinău, 2008, №2, p.36-39
19. Șevciuc M. Teoria și practica formării intereselor cognitive la elevi. Culegere de articole științifice „Schimbări de paradigmă în teoria și practica educațională: calea spre constituire a unei școli științifice. Coord. șt. V.Guțu., Chișinău, 2008, p.51-60.
20. Șevciuc M. Didactica universitară: studii și experiențe (coord.). Chișinău, Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2011, 294 p.
21. Базель Л. Педагогические условия формирования мотивов изучения иностранных языков в лицее. Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук, Кишинев, 2006. 164 стр.
22. Abu - Asbeh K. Arab Education in Israel: Between the Discourse of Struggling Identity and Low Achievement. Adalah's Newsletter, 2009, Vol. 63, p. 1-3.
23. Abu Rabia S. Towards a Secondlanguage Model of Learning in Problematic Social Contexts: the case of Arabs learning Hebrew in Israel. Race Ethnicity and Education, 1999, 2:1, p. 109-126.
24. Acharya N., & Joshi S. Influence of parents' education on achievement motivation of adolescents. Indian Journal Social Science Researches, 2009, 6(1), p. 72-79.
25. Agbaria A. Rehabilitation policies in the ArabTeachers College in Israel and identity entitlements. Al- Karma, 2009, 6, p. 9-33. Jerusalem: David Yellin AcademicCollege (In Arabic).
26. Agbaria A. Arab Teacher Training in Israel: Overview and Policy Recommendations. Dirasat, 2010.130 p. Nazareth (In Arabic).
27. Agbaria A. & Totri M. Adaptation of Arab students in Hebrew teacher training colleges. Dirasat, 2010, p. 53-62. Nazareth (In Arabic).
28. Agbaria Q. A. "Self-Efficacy and Participation in Choosing the Teaching Profession as Predictors of Academic Motivation among Arab Student's Girls." Australian Journal of Teacher Education, 2013, 38.3, p. 75-91.
29. Al-Haj M. Social research on family lifestyle among Arabs in Israel. Journal of Comparative Family Studies, 1989, 20, 2, p. 175-195.
30. Al-Haj,M. Jewish- Arab encounter at university of Haifa. Jewish Arab center. University of Haifa, 1995.
31. Al-Haj M. Education among Arabs in Israel. Control and Social Change. Jerusalem: Magnes, 1996 (In Hebrew).

32. Al-Haj M. Adjustment problems of Arab and Jew students in Haifa University. Tracking Survey. Multiculturalism Center: University of Haifa, 2002. (In Hebrew).
33. Al-Haj M. "Multiculturalism in deeply divided societies: The Israeli case." *International Journal of Intercultural Relations*, 2002, 26.2, p. 169-183.
34. Al-Haj M., & Rosenfeld H. *Arab local government in Israel*. Boulder, CO: Westview Press, 1990.
35. Bandura A. Self-efficacy. In: V.S. Ramachaudran (Ed.). *Encyclopedia of human behavior*, 1994, (vol.4, p.71-81). New York, NY: Academic Press.
36. Bandura A. *Self-efficacy in Changing Societies*, Cambridge University Press, 1995.
37. Bandura A. *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: Freeman, 1997.
38. BarShalom Y., Diab K., & Rousseau A. "Sowing the seeds of change: educating for diversity in the context of teacher training at an academic college of education in Jerusalem." *Intercultural Education*, 2008, 19.1. p. 1-14.
39. Ben-Raphael A. "Multicultural and Multilingual in Israel". In Sh' Israel (Editor), *Speaking Hebrew: Research in spoken language and various linguistic in Israel*, 2002, (p. 67-84). Tel-Aviv: Tel-Aviv University (In Hebrew).
40. Bishara A. "Issues of identity". In A. Bishara (Editor), *between the self and we- constructing identities and Israeli identity*, Jerusalem. Van Leer Institute and Kebotz meohad, 1999, (In Hebrew).
41. Boimel Y., Zeavi E., & Totri M. *What do Jewish and Arab students learn from each other? Research and Evaluation*. Tivon, Oranim College, 2009. (In Hebrew).
42. Deci E.L., & Ryan R.M. *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. New York: Plenum Press, 1985.
43. Deci E.L., & Ryan R.M. The 'what' and 'why' of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. In: *Psychological Inquiry*, 2000, no.11, p.227-268.
44. Deci E.L., & Ryan R.M. Facilitating optimal motivation and psychological well-being across life's domains. *Canadian Psychology*, 2008, no.49, p.14-23.
45. Deci E. L., Ryan R. M., Schultz P. P., & Niemiec C. P. Being aware and functioning fully: mindfulness and interest-taking within Self-Determination Theory. *Handbook of Mindfulness: Theory, Research, and Practice*. New York: Guilford, 2015.
46. Deci E. L., Schwartz A. J., Sheinman L., & Ryan R. M. "An instrument to assess adults' orientations toward control versus autonomy with children: Reflections on intrinsic motivation and perceived competence." *Journal of educational Psychology*, 1981, 73.5, p. 642-650.
47. Deci E.L., Vallerand R.J., Pelletier L.G. & Ryan R.M. Motivation and education: The self-determination perspective. In: *Educational psychologist*, 1991, no.26(3-4), p.325-346.
48. Diab K., & Bar Shalom Y. "Dancing between Integration and Exclusion: Voices of Arab Teachers and Students at an Israeli Teachers College." *International Journal of Diversity in Organizations, Communities & Nations*, 2007, 7(4), p.147-156.
49. Diab K., & Daas R. The Arab education and learning system in Israel: Persistent gaps in the shadow of demand for social equality. *El-Karma*, 2013, (8-9), p. 7-43 (In Arabic).
50. Diab K. & Mi'ari M. "Collective identity and readiness for social relations with Jews among Palestinian Arab students at the David Yellin Teacher Training College in Israel." *Intercultural Education*, 2007, 18.5, p. 427-444.
51. Diab K. & Mi'ari M. Motives of Arab students in attending teacher training institutes and its effect on their professional development. *El-Karma*, 2009, (6-7), p. 90-128 (In Arabic).
52. Dwairy M. "Foundations of psychosocial dynamic personality theory of collective people." *Clinical Psychology Review*, 2002, 22.3, p. 343-360.
53. Dwairy M. & Jagelman J. *Cross-cultural counseling: the Arab-Palestinian case*. New York: Haworth press, 1998.

54. Dweck C. Self-theories: Their role in motivation, personality, and development. Psychology Press, 2000.
55. Feinman-Nemser S. From preparation to practice: Designing a continuum to strengthen sustains practice. Teachers College Record, 2001, 10, (6), p. 1013- 1055.
56. Green L. & Foster D. "Classroom intrinsic motivation: Effects of scholastic level, teacher orientation, and gender." The Journal of Educational Research, 1986, p. 34-39.
57. Hai A. Higher Education for Arab Citizens of Israel Realities, Challenges and New Opportunities. Inter-Agency Task Force on Israel: Arab issues, 2012.
58. Haidar A. The book of Arab society in Israel: population, society, economy. Jerusalem: Van-ler institute, KM publisher, 2005.
59. Ilaiyan S., Zedan R., & Torin Z. Motives in choosing the teaching profession among Arab teaching students. Dapeem, 2007, 44, p. 123-147 (In Hebrew).
60. Jarjoura B. Learning motivation: A self-determination theory perspective. În: Studia Universitatis, Seria Științe ale Educației, 2014, Nr.5(75), p.97-101 (0,5 c.a.).
61. Jarjoura B. Intrinsic motivation and extrinsic motivation. În: Studia Universitatis, Seria Științe ale Educației, 2014, Nr.9(79), p. 196-199 (0,28 c.a.).
62. Jarjoura B. College Choices among Arab Pre-Service Teachers Between Intrinsic and Extrinsic Motivation. În: Didactica Pro..., 2014, Nr.5-6 (87-88), p.24-29 (0,7 c.a.) ISSN 1810-6455.
63. Jarjoura B. Developing Motivation to Learn in Teacher Training: The Israeli-Arab Case. În: Studia Universitatis, Seria Științe ale Educației, 2015, Nr.5 (85), p.138-145, ISSN 1857-2103.
64. Jarjoura B. Developing Motivation to Learn among Arab Students in Arab Colleges and Mixed Colleges, Athens: ATINER'S Conference Paper Series, 2015: No: HUM2015-1373.
65. Jarjoura B. Enhancing Motivation to Learn among Arab Pre-service Teachers in Arab and Mixed Colleges. Athens Journal of Education, Vol. 2 (4), 2015, p. 359- 382.
66. Lev-Ari L. & Laron D. "Intercultural learning in graduate studies at an Israeli college of education: Attitudes toward multiculturalism among Jewish and Arab students." Higher Education, 2014, 68.2, p.243-262.
67. Peleg R. & Raslan Sh. The evaluation of teacher training of minorities in Oranim College: multiculturalism model or uniform. Tivon: Oranim College, 2003, (In Hebrew).
68. Pintrich P. R. "A motivational science perspective on the role of student motivation in learning and teaching contexts." Journal of educational Psychology, 2003, 95.4, p.667-686.
69. Pintrich P. R. & Zusho A. "Student motivation and self-regulated learning in the college classroom." The scholarship of teaching and learning in higher education: An evidence-based perspective. Springer Netherlands, 2007, p. 731-810.
70. Ryan R.M. Motivation and the organization of human behavior: Three reasons for the reemergence of a field. In: R.M. Ryan (Eds.). The oxford handbook of human motivation, 2012, (p.3-10). Oxford University Press, Inc.
71. Ryan R.M. & Deci E.L. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. In: American Psychologist, 2000, no. 55(1), p.68-78.
72. Ryan R.M. & Deci E.L. Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. In: Contemporary educational psychology, 2000, no. 25(1), p.54-67.
73. Ryan R.M., Lynch M.F., Vansteenkiste M. & Deci E. Motivation and Autonomy in Counseling, Psychotherapy, and Behavior Change: A Look at Theory and Practice. In: The Counseling Psychologist, 2011, no.39 (2), p.193-260.
74. Ryan R.M. & Weinstein N. Undermining quality teaching and learning – A self-determination theory perspective on high-stakes testing. In: Theory and research in education, 2009, no.7(2), p. 224-233.

75. Saada N. The correlation between learning self-regulation and self-efficacy for teaching among students of education in Arab colleges in Israel. Mofet Institute, 2007 (In Hebrew).
76. Saada N. The relationship between self-esteem and motivational orientation in learning among Arab adolescents' students in Israel. *Jameaa*, 2009, 13, p. 375-406 (In Hebrew).
77. Samoha S. Israel's regime: Civil democracy, non-democracy or ethnic democracy? *Israel sociology*, 2000, B (2), p. 565-630 (In Hebrew).
78. Schunk D.H., Pintrich P.R. & Meece J.L. *Motivation in Education. Theory, Research, and Applications*. Pearson, Merrill Prentice Hall, 2008.
79. Sela O. & Resesi N. The Hebrew college for teacher training as a melting pot for the academic integrity of the Arab education in Israel. In A. Agabaria (Eds.), *Teacher Education in the Palestinian Society in Israel -Institutional Practices and Education Policy*, 2013, p. 235-256. Resling publishing, Israel (In Hebrew).
80. Shavev M., Benshtain N., Ston A. & Poden A. Pluralism and equal opportunity in higher education- Expanding Arab, Druze and cherkessians access to Academy in Israel. Professional staff report of Planning & Budgeting Committee, Council for higher education, 2013. (In Hebrew).
81. Skinner E. A. & Belmont M. J. "Motivation in the classroom: Reciprocal effects of teacher behavior and student engagement across the school year." *Journal of educational psychology*, 1993, 85.4, p. 571-581.
82. Spolsky B. & Shohamy E. G. *The languages of Israel: Policy, ideology, and practice*. No. 17. Multilingual Matters, 1999.
83. Toren Z. & Iliyan S. "The problems of the beginning teacher in the Arab schools in Israel." *Teaching and Teacher Education*, 2008, 24.4, p. 1041-1056.
84. Totri M. Arab students and the degree of absorption in teacher training college. Authority for Research and Evaluation. Tivon. OranimCollege, 2009 (In Hebrew).
85. Totri M. Jewishcollegepolicy towards Arabs students'absorption.In A. Agabaria (Eds.), *Teacher Education in the Palestinian Society in Israel -Institutional Practices and Education Policy*, 2013, p. 257-274. Resling publishing, Israel (In Hebrew).
86. Williams G. C., Minicucci D. S., Kouides R. W., Levesque C. S., Chirkov V. I., Ryan R. M. & Deci E. L. Self-determination, smoking, diet and health. *Health Education Research*, 2002, 17(5), p. 512-521.
87. Ying Y. W., Lee P. A., Tsai J. L., Hung Y., Lin M., & Wan C. T. "Asian American college students as model minorities: An examination of their overall competence." *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 2001, 7.1, p. 59-74.
88. Zeidner M. "Sources of academic stress: the case of first year Jewish and Arab college students in Israel." *Higher Education*, 1992, 24.1, p. 25-40.
89. Zimmerman B.J. Self-Efficacy: An Essential Motive to Learn. In: *Contemporary Educational Psychology*, 2000, no.25, p.82-91.

Webography

90. Ariav T. Higher Education Council's decision dated 21.11.2006 Entitled "Guidelines for teacher training in higher education in Israel" Report "Ariav Committee. Jerusalem: Council for Higher Education. 2006. From <http://cms.education.gov.il> (downloaded in 14/10/2013).
91. CBS. Statistical Abstract of Israel: 2.1 – Population estimates by population group. 2012, Retrieved from http://www.cbs.gov.il/shnaton63/st02_01.pdf

ANNOTATION

Jarjoura Basma, „*The influence of the psycho-social and pedagogical context on learning motivation of Arab future teachers in Arab and mixed colleges from Israel*”
Doctoral Thesis in Pedagogy, Chişinău, 2016

Thesis structure: introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography - 221 titles, 8 appendixes, 175 pages basic text, 22 figures, 26 tables. The main content of the thesis is published in 6 scientific publications and 3 scientific conferences.

Keywords: Learning motivation, autonomous motivation, controlled motivation, self-determination theory (SDT), Arab future teachers (future teachers), Arab colleges, mixed colleges, Department of Special Education.

The research domain: refers to Higher Education Pedagogy.

The aim of the research is the theoretical and methodological foundation of the influence of the psycho-social and pedagogical context on learning motivation of Arab future teachers in Arab and mixed colleges from Israel.

The research objectives are to: (1) Analyze the conceptual dimension of the learning context to Arab future teachers; (2) Approach the theoretical framework of the learning motivation development; (3) Identify the initial level of development of learning motivation (autonomous and controlled) from Arab future teachers from Arab and mixed college; (4) Determine the relation between learning context and the learning motivation of Arab future teachers; (5) Develop and validate experimentally the Learning Motivation Development Program for Arab future teachers.

The scientific novelty and originality of the research: through the theoretical-experimental research process the concepts of motivation and learning motivation were actualized; The particularities of autonomous and controlled motivation of Arab future teachers depending on the psychosocial and pedagogical context of learning (Arab and mixed colleges) were established; An Intervention Program for developing Arab future teachers' autonomous learning motivation was developed.

The scientific problem solved in the research consists of developing Arab future teachers autonomous learning motivation and improving their learning performance. This was achieved by enhancing the value of the psychosocial and pedagogical learning context which contributed to the improvement of their initial training in the educational field.

The theoretical value of the research refers to the theoretical foundation of the learning context in the initial training of the Arab future teachers, focusing on the psychosocial and pedagogical dimension, especially on:

- Approaching the Arab future teachers' learning motivation from two different college types (Arab and mixed colleges) as a dimension of the efficient initial professional training;
- Valuing Self-Determination Theory in the professional training of Arab future teachers in Israel depending on the psychosocial and pedagogical context of learning and teaching.

The applicative value of the research is determined by experimental implementation of the Intervention Program focused on the development of the autonomous learning motivation among Arab future teachers in Israel; by highlighting the educational and professional initial training of the Arab future teachers in the basis of the elaborated Program focused on psychosocial and pedagogical dimension of learning; the elaborated Program could serve as a model to other intervention programs in order to develop the learning motivation to future teachers in general, and to Arab future teachers in particular.

Implementation of scientific results was conducted based on experimental research and through presentations at international scientific conferences, scientific publications and practical activities involving future teachers.

ADNOTARE

Jarjoura Basma, „*Influența contextului psihosocial și pedagogic asupra motivației învățării la studenții arabi, viitoare cadre didactice, în colegiile arabe și mixte din Israel*”,
Teză de doctor în pedagogie, Chișinău, 2016

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 221 titluri, 6 anexe, 175 de pagini text de bază, 22 figuri, 26 tabele. Conținutul principal al tezei este reflectat în 6 lucrări științifice și 3 conferințe științifice.

Cuvinte cheie: motivația învățării, motivația intrinsecă, motivația extrinsecă, teoria autodeterminării (TSD), studenți arabi, colegii arabe, colegii mixte.

Domeniul de cercetare: Pedagogia universitară

Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretică și metodologică a influenței contextului psihosocial și pedagogic al învățării asupra motivației la studenții arabi, viitoare cadre didactice în colegiile arabe și mixte din Israel.

Obiectivele de cercetare: (1) analiza cadrului teoretic al dezvoltării motivației învățării; (2) analiza dimensiunii conceptuale a contextului de învățare la studenții arabi; (3) identificarea nivelului inițial al dezvoltării motivației învățării (autonome și controlate) la studenții arabi din colegii arabe și mixte; (4) determinarea relației dintre contextul de învățare și motivația învățării la studenții arabi; (5) elaborarea și validarea experimentală a Programului de dezvoltare a motivației învățării la studenții arabi, viitoare cadre didactice pentru învățământul special.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării este obiectivată de actualizarea conceptelor de motivație și motivație a învățării; fundamentarea teoretică a particularităților motivației autonome și controlate în funcție de contextul psihosocial și pedagogic al învățării studenților arabi din colegii arabe și mixte; elaborarea Programului de intervenție de dezvoltare a motivației autonome de învățare la studenții arabi, viitoare cadre didactice.

Problema științifică importantă soluționată în domeniu constă în fundamentarea reperelor teoretice și metodologice de formare a motivației învățării la studenții arabi prin valorificarea contextului psihosocial și pedagogic, care au contribuit la eficientizarea pregătirii profesionale inițiale a studenților arabi în domeniul educațional.

Semnificația teoretică a cercetării constă în fundamentarea teoretică a contextului de învățare în formarea profesională inițială a studenților arabi din Israel, cu accent pe dimensiunea psihosocială și pedagogică susținută de:

- abordarea motivației învățării a studenților arabi din Israel din diferite medii educaționale (colegii arabe și mixte), ca dimensiune a eficienței formării profesionale inițiale;
- valorificarea teoriei auto-determinării în formarea profesională a studenților arabi din Israel în funcție de contextul psihosocial și pedagogic al învățării.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în implementarea Programului de intervenție experimental, axat pe dezvoltarea motivației autonome de învățare a studenților arabi din Israel; conturarea, în baza Programului elaborat, cu accent pe dimensiunea psihosocială și pedagogică a învățării, a traseului educațional și de formare profesională inițială a studenților arabi, ca și comunitate minoritară din Israel. Programul elaborat poate servi drept model pentru alte programe de intervenție, în vederea dezvoltării motivației învățării la studenți, în general, și la studenții arabi viitoare cadre didactice, în particular.

Implementarea rezultatelor cercetării s-a realizat în baza cercetării experimentale; prin comunicări la conferințe științifice internaționale, publicațiilor științifice, a activităților practice cu studenții, viitoare cadre didactice.

АННОТАЦИЯ

Жаржоура Басма, «Влияние психосоциального и педагогического контекста на мотивацию обучения у арабских студентов будущих учителей из арабских и смешанных колледжей Израиля»

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук, Кишинэу, 2016

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 221 источника, 6 приложений, 175 страниц основного текста, 22 рисунков, 26 таблиц. Результаты исследования опубликованы в 9 научных работах.

Ключевые слова: мотивация обучения, внутренняя мотивация, внешняя мотивация, Теория самоопределения, арабские студенты, арабские колледжи, смешанные колледжи.

Область исследования относится к педагогике высшего образования

Цель исследования заключается в теоретическом и методологическом обосновании влияния психосоциального и педагогического контекста на мотивацию обучения у арабских студентов, будущих учителей из арабских и смешанных колледжей Израиля.

Задачи исследования: (1) рассмотреть концептуальные аспекты контекста обучения арабских студентов; (2) проанализировать теоретические подходы к исследованию развития мотивации обучения; (3) выявить первичный уровень развития мотивации обучения (внутренней и внешней) у арабских студентов из арабских и смешанных колледжей; (4) выявить связь между контекстом обучения и мотивацией обучения у арабских студентов; (5) разработать и экспериментально апробировать Программу развития мотивации обучения у арабских студентов, будущих учителей.

Научная новизна и оригинальность исследования заключается в актуализации понятий мотивация и мотивация обучения; теоретическом обосновании особенности внутренней и внешней мотивации в зависимости от психо-социального и педагогического контекста обучения арабских студентов из арабских и смешанных колледжей; разработки Программы развития внутренней мотивации обучения у арабских студентов.

Научная проблема, решенная в данном исследовании заключается в обосновании теоретических и методологических основ развития мотивации обучения у арабских студентов учитывая психосоциальный и педагогический контекст обучения, что способствовало более эффективной профессиональной подготовке арабских студентов в области образования.

Теоретическая значимость исследования заключается в теоретическом обосновании контекста обучения в профессиональном формировании арабских студентов из Израиля, в зависимости от психосоциального и педагогического контекста основываясь на:

- рассмотрение мотивации обучения арабских студентов из Израиля с точки зрения образовательной среды (арабских и смешанных колледжей), как основы эффективности начального профессионального формирования;
- рассмотрение теории самоопределения в начальном профессиональном формировании арабских студентов из Израиля в зависимости от психо-социального и педагогического контекста обучения.

Практическая значимость исследования обусловлена внедрением Программы развития мотивации обучения у арабских студентов, основываясь на развитии внутренней мотивации обучения; определение, в зависимости от разработанной программы с учетом психосоциального и педагогического контекста обучения, более эффективного направления начального профессионального формирования арабских студентов, будущих учителей как миноритарного сообщества Израиля. Разработанная Программа может служить моделью развития мотивации обучения студентов в целом и у арабских студентов будущих учителей, в частности.

Внедрение результатов исследования осуществлялась в реальной образовательной практике, они были обсуждены на научных конференциях, а также были представлены в научных публикациях.

JARJOURA BASMA

**INFLUENȚA CONTEXTULUI PSIHOSOCIAL ȘI PEDAGOGIC
ASUPRA MOTIVAȚIEI ÎNVĂȚĂRII LA STUDENȚII ARABI,
VIITOARE CADRE DIDACTICE, ÎN COLEGIILE ARABE ȘI
MIXTE DIN ISRAEL**

SPECIALITATEA 533.01- PEDAGOGIA UNIVERSITARĂ

Autoreferatul tezei de doctor în științe pedagogice

Aprobat spre tipar: 05.04.2016

Hîrtie offset. Tipar offset.

Coli de tipar: 1,8

Formatul hîrtiei 60x84 1/16

Tirajul 50 ex.

Comanda. 40/16

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova
Str. Alexei Mateevici, 60, Chisinau, MD-2009